

1432.

KRISTA
1917.
MUZEUM

A KEGYES TANÍTÓRENDIEK

VEZETÉSE ALATT ÁLLÓ

SZEGEDI VÁROSI FŐGYMNASIUM

ÉRTESÍTŐJE

AZ 1879—80. TANÉVRŐL.

KÖZZÉTESZI

MAGYAR GÁBOR

IGAZGATÓ.

SZEGED 1880.

BURGER GUSZTÁV KÖNYV- ÉS KÖNYOMDÁJÁBÓL.

A KEGYES-TANÍTÓRENDEK

VEZETÉSE ALATT ÁLLÓ

SZEGEDI VÁROSI FŐGYMNASIUM

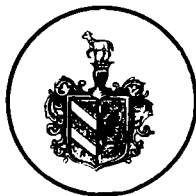
ÉRTESÍTŐJE

AZ 1879—80. TANÉVRŐL.

KÖZZÉTESZI

MAGYAR GÁBOR

IGAZGATÓ.

SZEGED 1880.

BURGER GUSZTÁV KÖNYV- ÉS KÖNYOMDÁJÁBÓL.

Tartalom:

A Bécsi Codex nyelvének alaktani sajátosságai.

A tanári kar.

Előadott tananyag.

A tanulók előmenetele:

A) A kötelezett tantárgyakban.

B) A nem kötelezett tantárgyakban.

A sorozatban használt érdemjegyek fokozata.

Rövidítések jelentménye.

Statisztikai kimutatások:

A) A tanulók általános áttekintése.

B) A tanulmányok eredményének áttekintése.

C) Az érettségi vizsgálatok eredménye.

D) A tanulók származási helyének kimutatása osztályonként.

Adatok a főgymnasium történetéhez:

A) A tanári karban történt változások.

B) Felsőbb helyről érkezett fontosabb leiratok.

C) Ifjúsági segélyző egyesület.

D) Önképző kör.

E) Gyorsíró kör.

F) Szertárak.

G) Tanári könyvtár.

H) Ifjúsági könyvtár.

I) Vizsgálatok és egyéb, a tanévben előfordult fontosabb mozzanatok.

K) A főgymnasium ösztöndíjas és jutalmazott tanulói.

Értesítés a jövő tanév megnyitásáról.

A Bécsi Codex nyelvének alaktani sajátosságai.

A nyelv a nép lelkét, szellemét tükrözi vissza, s innen mondjuk, hogy a nyelvtudomány a népek lélektana, mely az emberi szellem bámulatos tüneményeit megfejteni, a nyelv eredetét, természetét, törvényeit kutatni törekszik. Hogy ezt elérje, gyűjti, osztályozza és magyarázza mindazon nyelvi adatokat, a melyeket csak megkeríthet. De vajjon emez adatok földolgozásánál, a nyelv természetének s törvényeinek kutatásánál a népnyelvet, máskép: az ebben uralkodó nyelvszellemet tartjuk-e szem előtt, vagy a nyelvemlékekre támaszkodó etymológiát, arra nézve a tudósok részéről határozott megállapodást fölmutatni nem tudunk. Annyi azonban elvitázhatlan, hogy a nyelvkészlet amott halmozódik össze, de maradandó közkinccsé, éles analysiseivel, az etymologia idomítja.

A nép- és irodalmi nyelv ugyanazon anyagot mutatja föl, s ebben megegyeznek; de míg az egyikben az anyag rendszeresen jelenik meg, addig a másokban az öntudatlanul működő nyelvalkotó szellem ereje mutatkozik.

A nyelvben azonban, anyagon kívül, idomot is találunk. Azon szók, melyek eme nyelvvidomot szolgáltatják, mint pl. a viszonyítók, névmások sat. annyira elvont természetűek, hogy még csak nem is sejtethjük, miként lettek, honnan származtak. A nyelv külsőképen folytonosan változik, s még sincs az ember hatalmában azon változást akár előidézni, akár elhárítani; vagyis: a nyelv akarunk ellenére is olyan, a milyen. Schelling szerint: „miután nyelv nélkül általában emberi öntudat nem gondolható, a nyelv alapja öntudattal nem rakatható.” Ehez képest a nyelvnek sem anyaga, sem idoma nem tekinthető az emberi szellem ösztönszerű követelményeinek, s így azok bizonyos tárgyi kényszerűséggel állanak szemközt. E tárgyi kényszerűséget nyelvalkotó szellemnek nevezzük s csak a nyelv valamennyi történeteiben találjuk teljesen. Így akár népszerűvi, akár irodalmi termék szolgáltatja az alapot a nyelv-búvárlathoz, mindig a nyelvalkotó szellem hatásából kell megfejtenünk a nyelvfaj egyeseinél előálló változásokat, egyedi különbségeket.

Midőn tehát a XIV. század elejéről fennmaradt Bécsi Codexbeli bibliafordítást alaktani sajátosságaira nézve elemezni fogjuk, búvárlatainknál a régi és jelen nyelvet, s a jelenben különösen a tájnyelvet, továbbá a rokonnyelveket egyaránt figyelemmel kísérni tartjuk főfeladatunknak.

Hazai irodalmunk mezején alig akadunk becsebb emlékekre, mint a melyeket a bibliafordítások nyújtanak. Akár szókinccsét tekintsük nyelv-

vünknek, akár a sajátos kifejezéseket és fordulatokat; vagy pedig a közajkon forgó közmondások és példabeszédek ezreit nézzük, sok olyanra akadunk, mi távol multunk honából amaz elterjedt könyv szavaként hangzik felénk.

Igaz, hogy e fordítások többé-kevésbbé idegen behatások alatt készültek, bennök egyik-másik fordító nem úgy fejezi ki gondolatait, a mint beszélni szokott, hanem fogalmazását azon nyelvhez szabja, melyben legtöbb jártassága van, s annak nyelvtana szerint alkotja meg a maga nyelvtanát is, de azért a nyelvalkotó szellem vezetése mellett azok véghetetlen becsüek lehetnek.

A nyelv a gondolkodó szellemnek ízült hangokban való nyilatkozása. E szerint a hang és a gondolat egymásba olvadvák, mint általában az alak a tartalommal. De valamint szólunk alakról s azt különféle módosításnak, művészi megváltoztatásnak vetjük alá, habár a tartalom szoros egysége nélkül nem gondolhatjuk: úgy elválaszthatjuk a hangot is a gondolattól. S minthogy a hangfejlés a nyelvnek létét teszi föl, azért a nyelvtan a hangtannal kezdődik, melynek körébe azon jelenetek tartoznak, melyek a nyelv érzéki oldalára vonatkoznak, a nélkül, hogy a nyelv fogalmi körét módosítanák. A valódi nyelv alkotása azonban mégis csak a gyökök alkotását tételezván föl, melyek mint csirák a szók alapját teszik, a nyelvtan további földadata a szóalakulást (szóviszonyítást és szóképzést) előadni a szótanban, s végre kimutatni, mint válnak a szók mondatokká, melyekben mint önálló alakzatok s egyszersmind a mondat egységének tagjaiként szerepelnek, — s ez a része a nyelvtannak: a mondattan.

Mi célunkhoz képest a Bécsi Codex nyelvének azon sajátságairól szólunk, melyekről a nyelvtan alaktani része értekezik. Tehát tekinteni fogjuk szóban forgó Nyelvenlékünek hangtani sajátságait, majd szóviszonyítását és képzését.

I. Hangtani sajátságok.

1. Ha az Árpád-kori nyelvenlékeket figyelmünk körébe vonjuk, s ami kevésre akadunk, egymással összevetjük, azt fogjuk találni, hogy majdnem általános volt a rövid magánhangzóknak a mainál egy fokkal zártabb kiejtése. Ami akkor *u* volt, az a mai *o*-nak felelt meg, ami *o*, az *a*-nak és így tovább.

Úgy látszik, hogy e zárt hangok idő folytán mindinkább vesztek a tompaságukból. A Bécsi Codexben elvéteve, talán csak a régi megszokás maradványaként találjuk még, hogy az *a*, *o*-val, mint ez a tájbeszédben manap is történik, úgyszintén az *o*, *u*-val, kivált végzetekben, fölcserélődik; így: lába = lábo; drágalatos = drágalatus. Amint aztán az *a*-ból lett: *o*, úgy lett az *e*-ből: *ö*, a magashangu nevekben, mint: büne = bünö. És megfordítva: a mai *ö* vagy *ü*-nek is felelt meg: *e*; pl. idő = ide; teremő = teremte. A mennyiségi képző, mely mai alakjában *i*-vel fordul elő, itt kivétel nélkül *e*-vel használatos: amyi = ane; azannyi = azane. S amint a HB.-ben egyenlő változást mutatott az *i* és *ü*, úgy találjuk itt is, hogy az *ü*-nek (mint az *i*-nek) csakugyan *e* felelt meg, mint ebben: elleni, ellő = ülleni, üllő; lóra elleni 173. lap. Az éles *é* még, úgy látszik, nem szerepelt oly mértékben, mint utóbb; számos szó nemcsak a képzőben, hanem

a gyökben is nyiltabb *e*-t tüntet föl; így: szemele, ket, etkek, kes sat. Az *i* tájbeszédileg *i*-vel is cserélődött, s ez ismét *ü*-vel váltakozott; mint: bün = bin; gyümölcs = gymölcs.

A magyarban, mint tudjuk, több oly szó van, melyekben magas hangzók fordulnak elő, s mégis a mélyhangúak osztályába tartoznak. E különösség okát képesek vagyunk kimutatni, ha a magas hangzók eredetét a nyelvjárások és nyelvemlékek nyomán kutatjuk. Ennek fölvilágosítására látszik mutatni az *i* és *o* hangzóknak váltakozása a következő szókban: gyilkos = gyolkos; pirít = porejt, melyekben az *i* egyszerű hangcsere következtében lett *o*-ból.

2. Az Árpád-kori nyelvemlékek arról tanúskodnak, hogy nyelvünk hangzó végzéseiben hajdan igen gazdag volt; de ezen kihangzások már a XI. században gyérültek annyira, hogy a Bécsi Biblia-fordítás a máig divatban maradtakat, s ezen egy szót: némbéri, kivéve, csakis efféle hangbővüléseket tud fölmutatni: lio-ni = líni; vio-ni = víni; io-tt, iu-tt — itt, ivott. Ezen mélyhangú kihangzások is a szónak egykori mélyhangú természetére vetnek világot.

3. A HB. gyakori diptongusai, melyek épen úgy, mint a hangzó végzések finn rokonainkra emlékeztetnek, fogyófélben vannak. Az Árpád korabeli „bódog“ „előtt“ szók a Bécsi Codexben már „bódog“ 95. 12, „előtt“-nek 69. 3. hangzanak. De az ajt, ojt, ejt diptongicus igeképző még nagyon uralkodó. Ez is lassanként egyszerű hangzóvá kezdett olvadni az ilyenekben: aláhád, szabadóha, ezek helyett: alajtsad, szabadojtsa, mely utóbbi alak az elsőt elnyomta, s végre maga az ojt, ejt is ét-be, majd ismét ít-be huzatott össze; így a Bécsi Codexben: alajt, később: alét, ma: alít.

4. A magánhangzók nem oly gyakran kerülnek össze, mint ezt még a HB.-ben tapasztaljuk. Azok közé népiesen *j-v* szelletek tétetnek, mint: szomoróvan 191. 14., színővekben 39. 15., rejánk 133. 10. De ellenkezőleg néha ott is hangüresség támad, hol ma nincs; pl. semmié 52. 12., megsemmiölteknek 49. 17., mielkedet sat. E szelletek olykor fölcserélődnek, mint: baráttájá = baráttává. Talán ilyformán lett ebből: jöjtek a *v-s* jövetek 146. 2. parancsoló.

5. A hangvonzati rendszert a törzsökben teljes következetességben találjuk. Nem akadunk egy tiszta magyar szóra sem, melyben a képző vocalisa ne illeszkednék az alapszó vocalisához. Még a tájbeszédileg szokásos eltérések a nek és vel-re nézve sincsenek meg. Előfordul ugyan: magas-ség, tiszta-ség sat. a továbbképzésben, így: magasségő, tisztaségő; de önálló főnévként mindig csak: magasság, tisztaság. — A „szer“ számevekekhez mindig ezen alakban függed; csakhogy az itt még önálló jelentéssel bíró szó, míg manap mint fonév és képző egészen más jelentésű. És végre nem ritkák a tájbeszédben divatos: tahát, gyortya, forcsok sat. szók, minek okát ott kereshetjük, hogy e Codex fordítását különböző tájról eredt emberek eszközölték.

6. Az *u* kiesik ebből: önt = öt, mint: kiöttetik vala a láng 75. 47. (innét: öttevény, ötvös); az *l* ebből: oldozat = ódozat; s elmarad a *j* ezekből: éj, kéj = é, ké (kételen).

7. A mássalhangzók nem ritkán összetorlódnak úgy az alapszóban, mint a képzőkben; pl. titk, fejedelm, jogl sat.

8. A szelleteknek, melyek a HB.-ben még oly számosak, csak itt-ott akadunk nyomára. A kemény torok-szellett (ch) egészen kiveszett; a gyenge

pedig (h) úgyszólván csak a fölszólító módban kerül elő némely igékben : örízjh, irgalmazjh, akarjh sat. Fölmutatja azt végre ezen szó is : vizzha (= vissza) minden egyes esetben, csakhogy itt inkább kettőztetést pótol.

II. Szóviszonyítás.

E néven azon főbb változásokat értjük, melyeket a fogalmakon azoknak egymásra hatása szükségképen okoz a beszédben. A magyar nyelv alakváltozásai vagyis viszonyai kifejezésére mindig ragokat vesz föl, és pedig a névszó névragokat, az igeszó igeragokat. E szerint a ragozás két részre oszlik ; külön tárgyaljuk a névszók és külön az igék ragozását.

A) Névragozás.

A névragozásban csak azon alakokat fogjuk fölsorolni, melyek a névszóknek mondatbeli viszonyait fejezik ki. A többes szám és birtokos szó képzésénél, valamint a melléknevek fokozásánál az alakkal együtt már a jelentés is változik, miért is ezek a szóképzésnél fognak előkerülni.

A Bécsi Codex névragozását illetőleg a következők vonják magukra figyelmünket :

1. A névelő az egész Bécsi Codexen keresztül úgy használtatik, mint manap használjuk, a határozatlan (egy) névelővel együtt ; pl. Egy bírónak napiban 1. Mennyel az edényekhez 3. Több helyen, különösen a második és harmadik kéz írásában mássalhangzós szók előtt a „z“ kihagyását hiányjel pótolja. Olykor pedig pótló mássalhangzó-nyújtás állván be, a következő szóval egybeolvad ; így : annapon ; annépek minden maradéka. 170. 12. Használata különben igen mérsékelt ; névmások és személyragos nevek előtt majd sohasem áll ; pl. miért en házam pusztá. Főnév előtt is csak ritkán kerül elő ; pl. ha ember vend szentelt hust. 171. 13. — De ha valamely tárgyra egyenesen rámutat, akkor mindig kitétetik ; pl. Ordeh fenyeffa, mert a Cedros leesett. 184. 12.

2. Ha magukat a főneveket tekintjük, azt találjuk :

a) Hogy a személyragok úgy függednek az alapszóhoz többnyire, mint manapság ; mégis eltérést mutat az egyesszámú 3-ik személy, hol az *ö* ritkább hangzata mellett is előfordul ; így : szőlőjö 177. 10., keménységő 52., teremtejö 52. 23., örömjö 63. 34. — Azonban meg áll e Codexben : *ö* szellete 81. 20., vége 112., bősége 110. 16. sat. Első tekintetre azt hinnők, hogy talán az *ü* és *ö*, valamint az *e* és *ö* szabályszeresen váltják föl egymást, de az utóbbi példák az ellenkezőről győznek meg bennünket.

b) Az egybirtokú 3-ik személy *i*-vel is használatos, mint : örökségnek napitól fogván (napjától helyett, 146. 2.), Carmelosnak közepiben 149. 14. sat. Sajátságos egyezést mutat e tekintetben Codexünk a dunántuli nyelvjárással *, hol szintén különösen az ormánysági, göcseji s őrési tájszólásokban a névszók birtokszemélyi viszonyát mutató „c“ harmadik személyrag igen gyakran változik „i“-re, mint : bére = béri, közepe = közepi, neme = nemi sat., valamint az *ö*, *ü* hangzókat magukban foglaló némely magashangú nevekhez nyílt „c“ személyrag helyett „ö“ rag függed, mint : büne = bünö, tüze = tüzö, szöre = szörö sat.

* Magyar Nyelvészet 5. évf. Pest, 1860. 104. l.

c) Az egybirtokú többes 3-ik személyragok még nincsenek megkülönböztetve a többes szám képzőitől, mint: vérek (vérök helyett) 168., lelkek 17. 21., s így tovább: ő gyenyerkedésekben, ő kezek alá, ő személek előtt. Kivételt látszanak képezni azok, melyekhez *j* is járul, s azon mélyhangúak, melyeknek többese: *ak*; mint: előttök járójok 3. 5.; szájak 181. 9., vágyokat 44. 6. sat.

d) Különös személyragozás tűnik föl a következő összetételekben: ő hazabeli 149. 6., uratok istenhez 119. 13.; e helyett: házbelije, uratok istenetekhez. Előfordulnak azonban így is: uram istenem, urunk istenönket 149. 17.

e) A több birtokot jelölő *i* ragot többnyire *ja*, *je* nélkül fogadják el a névtők; így: gondolatim, látásid 78. 2.; bölcsi 78. 3., vadi 71. 38.

f) Figyelmet érdemel a -nak, -nek rag, midőn annak birtokszó felel meg a mondatban. Használata igen sűrű, csakhogy ezen sűrű használat mellett is nem egy eset adja elő magát, midőn az elmarad a birtokszó mellől, s inntől kezdve lassankint nyeri meg a nyelv azt a kellemes könnyűséget, melyet a birtokosrag elhagyása okoz a beszédben. A birtokszó mellől hiányzanak a személyragok a következő példákban: mert nincs gyalázat te beléd bizóknak 75. 40.; gyalázatus bosszóság löttönk te szolgálidnak 75. 33. Hasonló példák csekély száma miatt nem állapíthatjuk meg biztosan, vajjon szándékosan s következetesen marad-e el hasonló esetekben a személyrag a birtokszó mellől; de ama tény, hogy ezek az esetek valóságos részes tárgyat képviselnek, s mint ilyeneknek kifejezésére a latin nem élt genitivussal, vélnünk engedi, hogy a fordító a latinnak megfelelő helyével nem volt tisztában. A mai nyelv a fönnebbi példákat így módosítja: mert nincs gyalázatuk a te benned bizóknak, és: gyalázatos bosszuságukra lettünk te szolgálidnak; vagyis, a birtokszót számban meg egyezetteti a birtokossal, mit mindannyiszor tesz, valahányszor a „nek“ ragos név részes tárgyat képvisel. Midőn birtokos többség forog fön, ilyen egybevetésekre akadunk: az aratók oldalához, és: az aratók nyomokat 3. 7., Assiriosoknak királya 7. 5. és: mü atyáinknak bünöket 16. 18. sat., vagyis: egybirtokosra mutató 3-ik személyrag épen oly gyakran jön elő a birtokszó után, mint több birtokosra mutató.

3. A helyviszonyt kifejező ragok a mai nyelvtől eltérőleg következőleg módosulnak a Bécsi Codexben:

a) A -hoz rag eredeti -hozi alakjához kapcsolatnak a személyragok; így: hozi-ad 59. 35., hozi-ank 22., hozi-ája 22. 20.

b) A -ból -ből, -ról -ről, -tól -től személyragos alakjaiban mindenütt kettőzött mássalhangzót találunk; pl. tölled 79. 28., róllatok 70. 9., belöllő 79. 9.

c) Ezt: töllem, tölled, tölle gyakran újból ragozva találjuk; pl. en töllemtől megválván 114. 4., s így tovább: tölledtől 19., tölletől 157.

d) Az illativus: -ba -be, s az innesivus: -ban -ben egypár hely kivételével mindenütt híven megvannak különböztetve; de a -tól-tól, középfok mellett, széltiben -nál -nél helyett használtatik; péld. A barmok jobbak azoktól 67. Feketébbek ő orcájok a füsttől 65. 20.

e) A sublativus: -ra -re ragozáskor az alapszó (raj) „j“ betűjét még mindig föltünteti; így: rejám, rejád, rejá.

f) A -nál -nél rag, még a vele összetett „nélkül“ névutóban is illeszkedik a törzs hangzójához; mint: es lelendik ötet nakanálkül 24. 4., megölöm e sarkant tórnelkül és rudnálkül 100. 25.

g) A fordító: -vá -vé rag többnyire áthasonul, vagy jobban mondva *v*-jét elveszti; olykor azonban hangzó után *g*-re lágyítja, mint: megismerendőjé 160. 2., baráttájá 52. 24. őrizőjé 162. Így a göcseji tájszólásban: lójá tette (kzm.) e helyett: lóvá.

h) Az -ért rag vocalis után többnyire „*g*“ mássalhangzót fogad el; így: vérejét 160. 8., népejét 47. 19., bűnejét 148. 7., lakozókójért 160. 8. Ez utóbbi a folyó cselekvés igenevét a többes képző után is fölmutatja. -Ért rag helyett dunántúliasan -ér is előfordul; pl. ez olvasattal megfoglatatott okokér 134.

4. A melléknevek ragozása mindenben a főneveket követi. Mint sajátosságot megemlíthetjük azonban, hogy az -ó -ő-vel, ma: -ű -ü-vel képzett melléknevek a tárgyeset ragját mindig hangzóval veszik föl, közvetítve „*v*“ ajakszellettel; pl. nemövet, színövet, egyéb nyelvet 62.

5. A számnevek közt:

a) A tőszámnevek csak annyiban érdemelnek említést, hogy a „hárminc“ mindig az eredetibb „hármic“ formájában jelenik meg, s hogy „három“ a többes számot is elfogadja, mint: az elesztebeli szarvakban hármak elesének 85. 8. A dualis alak: monnó, az ősmagyar nyelvnek eme nevezetes maradványa szélitiben használtatik. Tője: *m o n*, mely a finn: *m o l*-nak felel meg ebben: *m o l*-*e m p i* = *u t e r q u e*; dualis ragja tehát: *n ó*. Ezen rag járul aztán a másik magyar dualisi alakhoz is ebben: kettő; így: *k e l t*-*n ó*, *k e h t*-*t ő*, *m o s t*: *k e t t ő*. Alkalmazása melléknévi, így: *m o n n ó* kezeddél 9. 15., *m o n n ó* születől 31. 7. Többes képzővel is használatos, mint: *m o n n ó k r ó l* kérdezetnek vallását vevén 44. 3. Személyragozott alakja: *m o n n a i k* (*u t e r q u e e o r u m*), *m a*: *m i n d k e t t e j ő k*. Collectiv számnevet képez belőle az -*a n* -*e n*, mint: *m o n n ó n* megsephettek vala 96. 10.

b) A sorszámok, mint az osztók, -ik nélkül jönnek elő, pl. *C a p i t u l u m* negyed, a harmad hónap 39. 9. sat. Az „első“ még gyökere szerint él e Codexben, így: *e l ő*, *e l ő s ő*; pl. *N i s a n* hónap elő napján 43. 2., és királynak első fejedelmei közzől 37. 9. Ez utóbbi alakból származott összehúzás folytán: *e l ő s ő*.

c) A sorosztók a „szer“ főnevet, mint már említettük, hasonulatlan alakjában tüntetik elő mélyhangú alapszó után is: *h á r o m s z e r* 83. 10., *s z á z s z e r* 84. 10., *m á s o d s z e r* 140. 2.

6. A névmások közt:

a) A személyes névmások a következő alakkal fordulnak elő: *e n*, *t e*, *ő*, *m ű*, *t ű*; *e n g e m*, *e n g e m e t*, *t e g e d*, *t e g e d e t*, *ő t e t*, *ő k e t*. Személyragozva: *e n e m* az ezüst s *e n e m* az arany 171. 9. Személyragos főnevek előtt nyomosítás végett szélitiben használatnak; így: *e n* nevem, *t e* fedelmednek; *ő* parancsolatit 191. Midőn birtokos-jelzőként állnak, legtöbbször -*n* ragot vesznek föl; pl. *ő n* tulajdon törével 18. 12., *ő n* kéjeken 19. 12.; mely birtokos-jelzőknek azonban, főkép visszatérő névmások előtt, eme hosszabb alakja alkalmaztatik: *t e n n e n*, *ő n n ö n*, *m ű n n ö n* sat., pl. *t e n n e n* magad 20. 6., *m ű n n ö n* magonk 9. 5., *ő n n ö n* maga 9. 13., *e n n e n* szememmel 183., *ő n n ö n* erejéből 134.

b) A mutató névmások: *a z*, *e z*, midőn mássalhangzón kezdődő nevek előtt állanak, *z*-jüket elvesztik, s a következő mássalhangzó pótló-nyujtásával a névszóba olvadnak; így: *a n n a p o n* 188. 9., *e n n é p* 181. 11. — „Azon“ és „ezen“ ily alakban tovább ragoztatnak; pl. *H o g y* azont ne tenné . . . , melyet tött vala 9. 2., ezenek (ennek) megszabadolása 174.

c) A kérdő névmásnak ezen alakjai: kicsoda, micsoda? egyetlen egyszer sem fordulnak elő. „Ki“ személyről és dologról egyaránt használtatik. pl. Kik ezek (lovak)? 175. — A számkérdő névmásnak következő formáira akadunk: mene, menne, mennye (mennyeket, mennyeket 99. 5.); melyekre aztán felelnek: ane, anne, annye, és: ene, enne, ennye, ezennye. Így főnevek után is: könyökletne 7. 2., nyomdokne 7. 4.

d) A vonatkoztató névmás: ki, dologra épen úgy vonatkozik, mint személyre; pl. Bánkodik e borostyánon, kibem nem munkálkodtál, ki egy éj alatt lett sat. 141. 10. A „mi“ ily alkalmazásban nem fordul elő, hanem csak mint kérdő névmás; pl. Megmutatom teneked, mik ezek? 175. 9. Miglen látná, mi történék 141. 5.

7. Eme helyhatározó kérdő: honnat? s e kérdésre felelő szavak: innat, onnat, jobbára a t-s ragalakat tüntetik föl. „Onnat“ mellett ezen bővültebb alak is előfordul: onnaton 166. 10., melylyel, úgy látszik, a nagyobb messzeség van kifejezve. — A határozók közt általában a mai használattól eltérő ragot mutatnak a következők: eleszteb = elébb; sonha = soha; ingyen = korántsem; esmeg = ismét; engedelmest, szorgalmast; ottogol = ibi; teteiglente; tegeten = nuper, sat.

8. A névutók közül sajátságosak: elve = túlra, e kérdésre: hová? és: elvöl = túlról, e kérdésre: honnan? Damascos elve 129. 27. Jordánnak folyója elvöl 7. 9. — „Által“ ragtalan név után is előfordul; mint: Irlm közepi által 21. 15. — A „nálkül“-„nélkül“ (néha: nálkülön, fiaknálkülön 111. 11.) úgy látszik ez időszakban kezd összeolvadni a „nál“-„nél“ és „kül“ elemekből. Itt még előfordul különválva is, a -nál az elébbi szóhoz ragadván; pl. ijnél és nyílnál és vétrnélkül. Néha így is: okanál kül. — A hol? kérdésre felelők -ol -öl-vel képezvék, így: küvöl 109. 2., környöl 185. 2. — Az „alatt“-féle névutók -t ragja pusztán járul a szóhoz, még magánhangzók után is, mint: alat, közöt, mellet, it, sat. De más ragok előtt már: alatta, legottan, előttök, közepetted sat. A -t rag főnévhez függedve is előjön; mint: vérent való rokona 2. — Hasonló ragot mutat e módhatározó névutó is: szerént, mely a Bécsi Codexben többnyire e jelentményben fordul elő: valaminek sorában, hosszában, valamin végig; pl. és elrostálá mend a templom szerént a királ előtt 99. 13., te országodnak minden vidéki szerént 33. 8., és futának minden föld szerént 179. 7. (Aranynál a „Walesi Bárdokban“: szolgálai szétszáguldnak ország szerín.) Ugyanily jelentésűek, de más raggal állanak a következőkben: Az üdő szerével elmúlván 33.; hogy szerével bemenne a királhoz 31. — Manap: szép szerével (sorban, rendben) távoztak.

B) Igeragozás.

Igeragozásnak nevezzük az igének mód-, idő-, szám- és személyszerinti viszonyítását. A mód jelenti a létel, a cselekvés mivoltát, vagyis a gondolkodás ama formáját, mely által az alany és állítmány összeköttetik; honnét az állítás módjait, vagyis az igemódokat és a cselekvés módjait különböztetjük meg. Az állítás módjai megkülönböztetésére három igealakot vehetünk föl: a jelentő, a föltétes és fölszólítómódot; a mi pedig a cselekvés módjait illeti, azt találjuk, hogy az igealak vagy folyó, vagy befejezett, vagy még csak beálló cselekvést fejez ki. Másrészt: az ige által jelelt cselekvés vagy szenvedés az alanyra nézve úgy válik önállóvá, hogy

tekintettel a cselekvés tulajdonságára, kifejezzük, vajjon tartott-e a cselekvés, míg egy másik tartott, vagy pedig korábban hajtattott végre, vagy csak későbbben veszi kezdetét. E különböző viszonyok megjelölésére használjuk az időt, mely az időmomentum három főpontja szerint: jelenre, multa és jövőre különböztethető. De a cselekvést még sok egyéb körülmények is határozzák: mihez képest a fő- és mellékidőknek egész sora támad.

Az igeidők alakjaira a módok mindig módosítólag folynak be, úgy hogy a két viszonyt, az időét és módét alig lehet különválasztani. Az igeragozás tárgyalásában tehát a módokat és időket ezen egymáshoz való viszonyaikban tekintjük.

I. Jelentőmód. A BC-ben a jelentőmódbeli igeidőknek hét alakja fordul elő, s így a régiebb időkénél sokkal nagyobb gazdagságot és változatosságot tüntet föl. Nevezetesen előfordulnak 1. a jelenidő (praesens: folyó cselekvés), 2. az elbeszélő, vagy történeti mult (aoristus), 3. a folyamatos mult (imperf.), 4. a mult (perfectum: befejezett cselekvés), 5 a végzett mult (plusquamperfect.), 6. a jövő (futurum: beálló cselekvés), 7. a végzett jövő (futurum exact).

a) A jelenidőben a sziszegőn végződő igeidők több tekintetben érdemelnek figyelmet. Nevezetesen pedig, hogy a tárgyias ragozásban a *j*-t nem hasonítják; mint: oltalmazja 186., hozzák 52., akaszjátok 38. — Továbbá, hogy a második személyragot -sz alakban veszik föl, mint: és te nagy lesz 21. 21., törrel vész (te) el 154. 15. — Végre: az úgynevezett sz-enyészto igéknél a 3-ik személyben -en, -on ragot találunk; mint: leszen 80. 7, viszen 62. 28 sat.; melyekhez csatlakoznak: aloszon 149. 5., fekszen, vagyon 21. 7., megyen 6. 11.

b) Az elbeszélő, vagy történeti mult többes első személyében a tárgyias és tárgyatlan alak külön ragai (-ók, -ök, -ánk, -énk) szabályosan használhatnak; így: bűnhővénk 52., látók 97. — Az egyes 3-ik személy *e*-je gyakran *ö*-re változik, mint általában a nevekénél; pl. jövő, e helyett: jöve; örölő, e helyett: öröle stb. — Az sz-enyészto igék az egyes 3-ik személyben itt is -n ragot fogadnak el ezen összevont alakjukban: lön, hün sat. — Különös figyelmet érdemel a „veszen“ igének „vök“ alakja (ma: vevék), mely szintén a 3-ik személy -n ragos összevont alakjára mutat. Előfordul tárgyias ragozásban is; így: vöm én vesszőmet 185.

c) A folyamatos mult, mely a „van“ ige elbeszélő multjával képezetik, nagyon kiterjedt alkalmazású; így: hozzák vala 52., csodálkodom vala 88. sat. Ha a nyelvek sokszerűsége, mint Hunfalvy mondja, leginkább az igének sokszerű idomaiban áll, akkor ime, a történeti nyelvtudomány mindinkább kifejti, hogy ezekre nézve milyen a magyar nyelv, s megcáfolja azon előítéletet, hogy a magyar igének csak egy valóságos mult ideje van.

d) A mult (perfectum), az előbbi két idővel összehasonlítva, már nem oly gyakran fordul elő. Ennek többes 3-ik személye többnyire eme bővebb alakjában használhatik: hintettenek 120., megbűzhöttenek 118. sat. A tárgyatlan ragozás többes első személyragja: -onk, -önk; mint: lettünk 44., művelkettünk 74.; de a tárgyias ragozásban rendszeren: hallottuk 182., vettük 21. — Sajátságos multak: io-tt, vyo-tt 11. 16. (Ezek helyett: ivott, vívott.)

e) A végzett multnak (plusqu. perfect.) mindakét formájára akadunk, de gyakoribb a „vala“ segédigés; pl. parancsoltál vala 74., szokott vala 74.; jöttél volt 188.

f) A „fogok“-kal összetett, mai értelmű jövőnek semmi nyoma; annak helyén még mindig a jelent látjuk alkalmazva, pl. Te veled megyünk (pergemus) te népeidhez; minem vallok (habebo) férfiakat én méhembem 1. — Régi grammatikáinkban (Sylvester, Molnár A.) a jelen mellett valamely, a jövőre utaló határozó szót találunk, hogy a latin jövő alakot (futurum simpl.) kifejezzék; így: legam: olvasok jövőndőre; de a nyelvszellem ezeket hiányosnak tapasztalván, csaknem egyidejűleg ilyesféle segédigés kísérleteket hozott létre: kezd, fog. Az előbbi segédigének nyomát találjuk Biblia-fordításunkban is; így: kezdél gondolnod 71. 20. Manap az egész magyarságban csak a székely nyelvjárásnak sajátja, pl. Addig horgya a vizet, a mig kisarjazzik; akkor almát kezd teremni. (Kriza 480.)

g) A végzett jövő (futurum exactum) oly alakban, mint ez a Münchener Codex 328. lapján áll: „vallott leend“, vagyis, midőn a főige multja mellett a segédige jövője foglal helyet, itt nem fordul elő. De annál gyakoribbak az avval egyértékű ilyen alakok: mondandok, követend, sat., melyek ugyanazon cselekvési őrnyalatot fejezik ki, melyet a latin fut. exactummal látunk jelölve; pl. Valahová menendesz (perrexeris), megyek 2., a mely föld téged meghalván fogadand (susceperit), azon haljak meg 2. sat.

II. Fölszólítómód.

a) Az -ajt, -ajt, -ajt, -ajt-tel képzett igék, melyek a BC.-ben nagyban divatoztak, a fölszólítómód mai nehézkes formáit: ejts, felejts, szakajts sat. a földre kellemesebben ható formákkal cserélték föl az által, hogy a szokott „j“ módjegy helyébe „h“ torokszelletet éreztettek. Az -ajt-tal képzett igék közül csak az egy „alajt“ fordul elő fölszólítómódban; így: aláhad 38. 13. Az -ajt, -ajt, -ajt végzetűekre már számos példát találunk; mint: fordóhad 46. 17., szabadóhad, vagy úgy is, mint még a HB.-ben divott: szabadócha 47. 19.; némelykor: szabadecha 47. 3. — Továbbá: megbövöhük 131. 5., erősöhő 94. 39., elfordeham 18. 14., megbizonehad 24. 28. sat. Sőt az egytagu igék is követik olykor e szabályt; mint: gyűh 36., nóhad 4. 9.

b) A sziszegők azonkívül, hogy a „j“ módjegyet megtartják, a tárgyatlan ragozás 2-ik személyében utána még „h“ torokszelletet is vesznek föl; pl. nézjh 58., irgalmazjh 53. — Arra is adja elő magát eset, hogy a „h“ a „j“-t megelőzi; mint: őrizhj 113. 6.

c) Sajátságos formája a fölszólítómódnak, mely a latin után „akar“ segédigével képezetett; mint: ne akarjh tévelgened 52.; ne akarjad ohajtanod 52.

d) Figyelemre méltó a „jön“ ige fölszólítója ezen alakban: jövetek; pl. Jövetek minden nemzetek 121. 12.; jövetek mennyönk fel úrnak hegyére. Még ma is él ezen formája: jövel.

III. Föltételes mód. Itt, mint jellemzések, a következők említhetők:

a) A jelenidő, habár ritkán, a régi teljes alaku ragozást tünteti föl; így: vennéje 34. 4.; viselhetnéje 47. 6.; üldöznéje 11. 13. — Más személyekre a Bécsi Codexben példát nem találunk; de az előbbi és utóbbi időszakokban a többes első és harmadik személyben is használatos volt; így: irnójok, kérnójok; irnáják, kérnájék. *

b) A mult időben a főige mellett álló segédige néha szintén fölvette a megfelelő személyragot; pl. láttam legyenek 69. 3.; jöttél légy 20.; meghattad légy 3. 11.

* Simonyi Magy. Ny. Bpest, 1879. 107. 1.

IV. Az igenevek. Ezeket némelyek névi módoknak is nevezik, mely alá az altáji nyelvekben úgynevezett infinitivus, participium és gerundium tartozik. Mi is, mint ilyeneket, az igemódokkal kapcsolatban tárgyaljuk.

a) A főnévi igenév -ni jegyszócskája, midőn személyre vonatkozik, állandóan személyragot veszzen föl; pl. Ne akarj tévelgened 52.; kísérlettel vionod 52.; sietnek vala betölteniek 34. 15. — Határozatlan személyre vonatkoztatva, vagyis általánosságban szólva, mindig csak tisztán fordul elő: parancsoltál jöni 21.; kimenni imádkozni 22.

b) A melléknévi igenévnek több rendbeli ragozott szavaival találkozunk. 1. A folyó cselekvés igeneve az egyes és többes számban majdnem minden esetben előfordul; pl. Emlékezők lendnek 23.; engemet megfeddőnek 159.; bünt tevőknek 122.; engemet éneklőt 161. 19.; az öregbek szerzésit tudókat 20. 13. — 2. A bevégzett cselekvés igeneve a következő alakkkal jön elő e Codexben: elmenettem, lakattam; imádkozotta, onszollotta, beszéllettek; pl. Lelék Danielt imádkozotta és onszollotta ő istenét 83.; minemő fa alatt láttad őket egybe beszéllettek 98. 54. — 3. A jövő cselekvés igeneve szintén gazdag változatot tüntet föl; pl. Jövendők valának 161.; jövendők legyenek 91. 14.; mi volna jövendő 71.; jövendők lesznek 72.; megtörendő vagy 52.; megadattatandónak meghirdette 163.

c) A határozó igenevek mint a régiebb kornak maradványai fordulnak elő; amennyiben azonban a későbbi idoszakban teljesen kivesztek, itt a kort jellemzőknek tekinthetjük őket; pl. Megismervém elfuték 21. 13.; a mely föld téged meghalvád fogadand 2. 17.; nem akarvánk 15.; mondátok 131. 15.; akarvájok megölniek 36. 3. — Ma csak személyes névmásokkal használatnak ilyképen: én akarván, te akarván sat. De a bibliafordítók különbséget tettek. Náluk az ilyenek: nézvéen elveszniek 52. 20.; megharagván felkele 38. 7. általában, historice állanak, nem személy tettét kifejezve. Ugyane forma, mint nyomosító határozó kerül elő eme kifejezésekben: maradván megmaradandotok 10.; jövén eljö stb. — Gyakran a -va -ve képzős igenevet helyettesíti; mint: a vitéz fogván vitetett el 152. 7. — Ugyanily alkalmazású a következő példákban is, csakhogy már létigével kapcsolatban: tudván vagyon 21. 7.; irván vala 36. 2. — Nevezetesen e Bibliafordításban a manap is használatos „jövet-menet“ képzésnek személyragos alakjai; mint: jelen voltomban 38.; ne általlya bementét 22. Névraggal: megszámlálá a férfiakat kimenetben 8. 7.; utaknak kimenetén 136. 14.

V. A „val“ (val-l) birtokigét a Bécsi Codex meglehetősen teljességében tartá fönn. Élt az itt még származékában is, mint azt a 16. lapon Jud. 7. cap.-ban találjuk: „Hagyott vala sok kazdagságokat és szolgálakat és valalokat.“ Budenz J. „valál“-nak olvassa, s benne ugyanazon származékot látja, mint „halál“-ban, ettől: hal. * — Különben következő alakjai használatnak: 1. jelenidő: minem vallok fiaat en méhembem; 2. folyamatos mult: mellett istenben val-vala 52.; 3. elbeszélő mult: isteneknek szelletét vallád 81. 14.; 4. felszóllító mód jelene: miglen meglássuk, minemő kimenetet e dolog vallon 5. 18.; 5. melléknévi igenév: kevesebbet valló 82.; 6. határozó igenév: es valván ő farsokán ciliciomot 16. 6.

VI. Az ik-es igék egész szabályosan használatnak. De némelyek mégis -ik nélkül állanak; pl. aloszon 149.; fekszen 25. 16.; hazud 161. 17.; s ehez képest tovább ragozásuk szintén ik-telenül történik: alogy 5. 13.;

* Magy. Nyelvőr III. k. 291. l.

hazugyon 186. 4.; fekszek vala 90. — Az ik-nek régi közép e-s formája is előfordul; mint: nyugoszek 131. 9.; megharaguszek 151. 2. (e helyett: nyugoszik, megharaguszik). — A t-vel képzett egytagu igék rövidebb ragozási alakot mutatnak az által, hogy egy szóttagot kiugratnak; mint: futtál 3. 12.; egybeköttő 27. 10.; megnyittad 71. 23. — Az sz-vel képzettek a jelentőmód jelen idejében használatos -n ragot megtartják az elbeszélő multban is; mint hún, lón, vón. A föltételes jövőben a rag hangzóját kiugratják; mint: tendi 2.; lend-nek 192.

III. Sz ó k é p z é s.

Azon szabályok összegét, melyek szerint a gyökszó egy új, önálló beszédrészszé alakíttatik, szóképzésnek nevezzük, és két nagy részre osztjuk föl: névszóképzésre és igeképzésre.

A) Névszóképzés.

Az egyes képzőknek többnyire az a sajátságuk van, hogy csak igékhez járulnak: miért a szóképzés körén belül ismét két nagy csoportot különböztetünk meg, t. i. egyrészt igétől, másrészt névtől való szóképzést. Azt deverbális, ezt denominális szóképzésnek nevezzük.

1. A deverbális névszóképzés oly névszókat hoz létre, melyeknek alapszava igető. E körön belől a mai használattól eltérést mutatnak a következő képző alakok:

a) Az -ás és -at képzők egymással gyakran fölcseréltetnek. A különbség, mely a két képzőt functiojában egymástól elválasztja, megvan ugyan, de nem határozottan; s ez az oka, hogy többször egymás helyett állanak; mint: öldöklés 41. 17.; öldöklet 41. 18.; fekés 154. 14.; feket 185.; kimenés 8. 8.; felmenet 10. 5. sat. Különös előszeretettel használja a fordító a -t képzős neveket ott is, hol az ujmagyar, még pedig szabályosan, ás-t használ; mint: kételkedet 82. 4.; vádolat 82. 4.; töretet 140. 7. sat. Ezen -t képző számos új szót is hozott létre, melyeken azonban első sorban az -l frequentatív képző hatása látszik kivétel nélkül; pl. kopaszlat 144. 16.; cimerlet 102.; léleklet 91. 17. — Ily névszói továbbképzések sem ritkák: vigasztalatos 175., különbözetes 175., kevéntatos 191. sat.

b) Az -alom, -elem képző még ezen eredetibb alakjában használtatott; -alm, -elm; pl. lakodalm 143. 12.; sietelm 83. 19. — A HB.-ben is így fordul elő: hotolm. Hogy ezen képző hajdan eme teljesebb alakból kopott el: -almu, azt kétségen kívül helyezik az Anonymusnál található: „zenuhalmu“ s egyéb szók, melyek hasonló változási folyamatot tüntetnek föl. A még kopottabb -am alakot, mely a Münchener Codexben, s több ez időszaki nyelvméltéinkben előfordul, a BC. egyetlen egyszer sem használja. Alkatrészeit tekintve nem egyéb, mint az -l frequentatív képzőnek (finn: -ele) s a finn -ma -mä-nek megfelelő nomen actionis képzőnek összetétele. * Mindig igékhez kapcsoltatik, habár némely szók denominatív képzésűeknek tünnek föl; mint: fedelm 82. 4.; lakodalm 143. 11. De ezeknél is egy eredeti igetőre következtethetünk, annál is inkább, mert a HB.-ben egy

* Budenz J. Ny. K. X. 57.

„kegyedni“ igét találunk: hogy jorgossun vo neki és kegyiggyen (kegyedjen). Ez „kegy“ alap-igét tétélez föl s innen: kegyel és kegyed frequentativ alakok. * Hasonló ehez a Bécsi Codexben „fegy“ ige; így: megfegy erős nemzeteket 146. 3.; erőssé fondáltad őt, hogy fegynél 159. 12., melyből tovább képzés által „fegyel“-„fegyed“ igék, majd ezekből: „fegyelem“-„fegyedelem“ főnevek származtak; pl. fegyedelemnek kedeg utát nem tutták 60. 20.

c) Az -ész képzős névszó: merész, még igéje szerint is élt a Bécsi Codexben; így: nem merészik vala ellenek állni 40. 2.; senki ily bátor szóval nem merészik istent hívni 156. Tehát eme ragozási alakot tüntette föl: merésem, merészél, merészik stb., honnan a folyó cselekvés igeneve: merésző.

d) Az ó, ő — ú, ü (u, ü) képzők által származott névszók közül figyelmet érdemelnek: eskő, bosszó; pl. az eskőnek házába 187. 4.; hogy ne . . . legyönk bosszóságba 15.; továbbá: aszju, hoszju 177. 8. — Egyébként használatuk a maival egyező, s rendszeren azt tüntetik föl, „hogy valaki vagy valami az igecselekvésnek végrehajtója (subjectum)“; mint: evő 154., teremtő 156., adó-szedő 184., szántó 2. sat.

e) Az -ék képző föltűnő ebben: mondék; mint: meghívni e mondék igéivel 173. Végsszótagbeli hangzóját olykor változtatja; pl. ajándok 190.; hajlak 188. 16. Ma inkább: hajlok v. hajlék.

f) A -mány, -vány szabályszerűen igetőkhöz járul; pl. tudo-mány 157.; farag-vány 183.; öttő-vény 152.; írot-vány 112. Az utóbbi sokkal gyakoribb használatú; de a két képzőnek functioja még ugyanaz, t. i. hogy passiv értelemmel bír, azaz olyan szókat képeznek, melyekben a cselekvés magára a tárgyra hat vissza.

g) Az -ár képző csak egy-két szóban fordul elő: kalmár 188. 21.; sáfár 39. 9.

h) A -ta-l, -te-l képző igetőből befejezett cselekvést jelentő neveket (nomina acti) alkot; mint: ital 69. 12. Ezt olykor tovább képezve is találjuk; mint: vi-tel-et; pl. Végy az elviteletből 179. 9.; az elviteletben ő apródi leestenek 153. 10.

2. A denominális névszóképzéshez azon alakokat számítjuk, melyek névtóktól származnak. Itt, mint figyelemre méltó sajátságokat, fölemlíthetjük:

a) A -ság, -ség képző annyiban, hogy csak névszótókhöz járul, egészen szabályszeres használatu, de még némely esetben nem alkalmazkodik az alapszó hangzójához; mint: kazdagság, tisztaság, magasság, hitság. Vannak meglehetősen számmal olyan -ség-képzős szavak is, melyekben e képző látszólag igetőhöz járult; mint: fogság 132., tehetség 125., költség 99., eleség 75.; azonban, ha fölveszszük, hogy „fogság“ mellett van egy „fog“ névszó a „fogház“ szóban; továbbá, hogy tehetség mellett tehetőség is használatban van; s végre, hogy eleség, vesztesség, nyereség sat. alapszáva a -j képzős igenév (l. kósza MUG. 39. l., csusza-kó MUG. 372. l.): meggyőződhetünk, hogy mindezek valóban denominális képzések. ** Figyelmet érdemel még alapszávánál fogva: gyűlölség (gyűlölség); pl. kik gyűlötségben valljátok a jót 145., gyűlötségben vallották . . . a megfeddőt 128. 10.

b) A középfok képzője (-bb, -abb, -ebb) legtöbbször hangzó nélkül függed a melléknevek tőjéhez; mint: más tőlemtől rokomb 4. 12.; gonoszb

* Magy.-Ugor. összeh. Szótár, 10. l.

** Magy. Nyelvőr VI. 289. l.

59. 25.; szerelmesb 111. 16. sat. A felsőfok pedig oly módon fejeztetik ki, hogy a középfok elé minden, mentől szók járulnak; pl. minden emberektől bünösb 53. 34.; mentől gonoszb 59. 25. sat. (Szegeden: azt mentől jobban tudom = igen jól tudom). A -leg csak későbbben kezdett divatba jöni.

c) A -talan, -telen fosztóképző szóelemzésileg egészen helyesen kapcsolatik a névtökhöz. Míg ugyanis a -ta, -te tulajdonképeni fosztóképzőt a mai nyelv sokszor elhanyagolja, s a csupán erősítő, most már minden meghatározott jelentés nélküli -lan, -len elemnek tulajdonítja a tagadó érteményt, főkép a kemény dentalis *t* után: a Bécsi Codexben az mindig lényeges alkotó-részként szerepel; pl. mondhatatlan 19. 4.; halhatatlan 49. 13.

d) Az -s képzővel névszóktól névszók származnak; mint: tövisses 148.; rothadagos 144.; nehézkes 57.; táltos 69. Előtte a tő-hangzó gyakran megváltozik; mint: kőfalos 8.; halálás 45. 2.; váras 9.; csudálatos 7. sat. Os végzet helyett us széltiben használtatik más nyelvemlékekben is. Az Érdi Codexben: használatos, családus, boldogságus és hasonlóknagyban divatoztak.

e) Az -ú, -ü melléknévképző többnyire -ó, -ő-vel hangzott; mint: keserő 11. 15.; sűrő 159. 7.; együgyő 144. 8. Midőn -ság, -ség képzőhöz járul, annak majdnem kivétel nélkül, magashangú alakját követi; mint: magasságó 36. 14.; kazdagségő 8. 13.

f) A kicsinyítő képzők közt főleg a -csa, -cse kedveltetett; mint: ajándokcsa 41. 22.; tolvajcsa 109.; oroszlánca 153. 13. A -ka, -ke csak amahhoz függedve jön elé; pl. karocska 183. 4.; térdecске 152.; fürtöcske 148. 1. sat. Egyéb kicsinyítő képzők: apród 153.; ifudad 97. 45.; kicse nyed 32. 20.

g) Végre megemlítjük még itt, hogy sok névszótó a legegyszerűbb alakjában fordult elő; mint: es (pluvia) 66. 14.; esk (inramentum) 52. 24.; ke (libentia) 22. 10.; é (nox) 14. 21. sat.

B) Igeképzés.

1. A deverbális képzések közt:

a) A szenvedő igék érdemelnek figyelmet és bővebb magyarázatot. Ezek a Bécsi Codexben nemcsak átható cselekvő, hanem visszaható (reflexivum) igékből is alkottatnak, mint pl. az -ód, -od, -óz, -oz, -ad, -ed, leggyakrabban pedig az -ól, -ol (-ül, -ül) képzőkkel formált visszaható igékből. Így: lak-oz-tatik 186. 6.; megtöredelm-ez-tetik 126. 15.; ráz-ód-tatnak 80. 6.; megsephed-tettek 96. 10.; hábor-ól-tatik 48. 19.; elegy-öl-tetnek 72. 43. — Továbbá a szenvedő igékben a képzők megkettőzése igen gyakori; mint: kivéttettvén 84., elhozattatnak 14. 2., éltettetik 79.; még így is: megtettettett 94. 36.

b) A műveltető (causativum) igéknek egyszerű (-t) s kettőzött (-tat, -tet) képzője vegyesen használtatik, s mind egytagú, mind többtagú ige-tökhöz függed. Amint a szenvedő igék közt olvasunk ilyen alakokat: mértetik 131. 17., fogtatik sat., a műveltetők is eme képzéseket tüntetik föl: elmentettek 129. 27.; alotom 105. 18.

2. A denominatív igéknek legtermékenyebb képzőjeként szerepel:

a) Az -l, mely különösen a tekintetből érdemel figyelmet, hogy az alapszóhoz hangzó közbenjárása nélkül függed; mint: jog-l 30. 20., tékoz-l 75. 34., országl 146. 7., veszteg-l 166. 17. — Így találjuk még mássalhangzós ragok előtt is; pl. hason-l-nak 93. 32., éltékoz-l-ja 93. 24.

b) A -z, mely legtöbbször -alm, -elm végü főnevekhez járul; így: sietelme-z 145. 2.; hiedelme-z 14. 21. sat.

Mindkét képző a valamit tevés fogalmát kölcsönzi az igének, melyet létre hoz, s jellemző mássalhangzó elemük s ugor alapalakjuk a -d, -g. *

A származékszókban végbemenő jelentésváltozás olykor külső bővülés nélkül történik; így: gyülekezet-lek 144. 12.; diadalm-juk 17. 26.; futam-ának 25. 8. Ezt a rájuk nézve kedvezőtlen hangfejlődés eredményének lehet tulajdonítani.

c) Figyelmet érdemel ezen ige: menyeszek (sponsabo te) 105. 19., mely a causativ -t elhagyásával az egyszerű -sz (z) képzőt tünteti föl. Ezen -sz itt (egy fölvelt: menyed igében) a -d-t fölvaltó, hasonértékű külön képző, úgy hogy pl. menyeszt tulajdonképen nem menyed-ből (a -d-nek a -t előtt átváltozásával), hanem menyesz igéből alakulna. **

d) Mint sajátosság hozható föl az ilyen képzés: vigaszt 109. 1., magaszt 24. 25. De vigasztal, magasztal alakok is előfordulnak.

e) Az -l képzővel formált cselekvő igékből úgy válik szenvedő ige, hogy a tőhöz -atik, -etik függed; mint: ének-l-etik, boldog-l-atik. Visszaható igéket is alkot e képző, részint főnevekből, mint: szózat-l-ik 117., részint melléknevekből, mint: szükös-l-ik, balgatagos-l-ik.

f) A mai -ít képzős igék a Bécsi Codexben fejlődésük második fokán jelennek meg; így: szabadojt, porojt, szorejt sat., mit a -g (magy. -z) denominativ képzőt föltüntető emez eredetibb alak előzött meg: szabado-go-t = szabado-jo-t = szabadojt. Majd végre a „j” a névszó véghangzójával i-be egyesülvén, lett: szabadít. *** E szerint bennük az eredeti -g képzőt a műveltető -t kíséretében találjuk.

Im ezekben terjesztettük elő vizsgálódásunk eredményét a Bécsi Codex nyelvének alaktani sajátosságaira nézve. Fontosak ezek már annyiban is, hogy másutt nem, vagy legalább nem ily számban fordulnak elő. Míg ha arra emlékszünk, hogy Bibliafordításaink mindmegannyi tájnyelvek gyanánt tekinthetők: úgy az azokban foglalt anyagot egyrészt a nyelvtörténet ismeretére, másrészt a nyelvűvára nézve véghetetlen becűeknek mondhatjuk; mert — Budenz József szerint — „az élő magyar nyelv valódi és beható ismeretének egyik főtényezője a népnyelvek s annak táj szerint való különbözőseinek tanulmányozása.“

Cserép Sándor.

Jegyzet. Az idézett példák után levő számok közül az első a Codex lapjára, a második a sorokra vonatkozik az akadémiai kiadás szerint.

* Nyelvt. Közl. X. 10—46. l.

** U. o. 63. l.

*** U. o. 64. l.

TANÁRI KAR.

A) A kötelezett tantárgyak tanárai.

Sorszám	A tanár neve	Tantárgyak, melyeket elő- adott	Osztályok, melyekben elő- adott	Het órái- nak száma	Észrevételek
1.	Arányi Ágost	Vallástan Latin nyelv Magyar nyelv	IV. V. VI. VII. VIII. II. II.	18	II. osztály főnöke, hítszónok, az ifjúsági segélyző-egylet el- nöke.
2.	Bertalan Alajos	Német nyelv Számтан Természetrájd	IV. II. I. II. IV. V. VI.	20	IV. osztály főnöke, a természetrájd szertár gondnoka.
3.	Budavári József	Latin nyelv és irodalom Görög nyelv	VII. VIII. VII. VIII.	20	—
4.	Cserép Sándor	Magyar nyelv és irodalom Számтан	IV. V. VI. VII. VIII. III.	19	VI. osztály főnöke, a tanári és ifjúsági könyvtárak gond- noka, az ifjúsági önképző-kör veze- tője.
5.	Firtinger Jakab	Latin nyelv Magyar nyelv Német nyelv és irodalom	I. I. VII. VIII.	18	I. osztály főnöke, az énekkar föl- ügyelője.
6.	Hajnal Imre	Latin nyelv	IV. V. VI.	18	V. osztály főnöke.
7.	Kovács István világi	Testgyakorlat	I—VIII.	16	—
8.	Magyar Gábor	Történelem Számтан	VIII. I.	7	Igazgató.
9.	Martin Péter	Görög nyelv Német nyelv Bölcsészett	V. VI. V. VI. VIII.	19	VIII. osztály főnöke.
10.	Nováky Bertalan világi	Rajzoló geo- metria s sza- badkézi rajz	I. II. III. IV.	12	—

Sorszám	A tanár neve	Tantárgyak, melyeket elő- adott	Osztályok, melyekben elő- adott	Heti órái- nak száma	Észrevételek
11.	Pap József	Latin nyelv Magyar nyelv Történelem	III. IV. V. VI. VII.	19	III. osztály főnöke.
12.	Stancel Károl	Mennyiségtan	IV. VI. VII. VIII.	14	—
13.	Szölgyémy János	Vallástan Német nyelv Földrajz Történelem	I. II. III. III. I. II. III. IV.	19	Hitelemző.
14.	Tóth Antal	Mennyiségtan Természettan	V. III. VII. VIII.	17	VII. osztály főnöke, értekezletti jegyző, a természettani és vegytani muzeumok gondnoka.

B) A nem kötelezett tantárgyak tanárai.

Arányi Ágost, előadta a francia nyelvet heti 4 órában.

Bódogh János m. kir. táviratízt, a gyorsírást heti 3 órában.

Róth Endre polg. isk. t., a műéneket heti 4 órában.

A nem róm. kath. vallású ifjak vallástanukban saját lelkészüktől
nyertek oktatást.

Előadott tananyag.

Első osztály.

Vallástan, hetenkinti 2 órában. A hitről. Az apostoli hitvallás. Az Isten tiz- s az anyaszentegyház öt parancsa. A szentségekről s az imádságról. Tankönyv: Nagy-Katekizmus, Eger 1876.

Latin nyelv, hetenkinti 6 órában. Írás és olvasás, az egyszerű mondatok szerkezete, a mondattagok viszonyítása, a nemek fogalmai és szabályai, a nevek név- és fokragozása, a viszonzások, a névhelyettesítők és kapcsolók, némely igeragok. Folytonos szóbetanulás és fordítás. A tanulaknak megfelelő írásbeli gyakorlatok. Tankönyv: Szepesi-Budavári, Elemi latin nyelvtan. I. r. Budapest 1879.

Magyar nyelv, hetenkinti 6 órában. Egyszerű mondat és mondatrészek; fő- és mellékmondat megkülönböztetése. Mondattani alapon a teljes alaktan, tekintettel a hangtani módosulásokra. Szóképzés gyakorlatilag szócsoportok egybeállításával. Képzők. — Elbeszélő prózai s költői olvasmányok, különösen a népmonda, magyar történeti monda, klasszikai mythos és néprajz köréből. Értelmes és kellően hangsúlyozott olvasás, az olvasmányok tartalmának szabadon való elbeszélése. Beemlézett versek szavalása. Kéthetenként egy írásbeli dolgozat, mely főleg a nyelvtan és a helyesírás begyakorlását tartotta szem előtt. Tankönyv: dr. Simonyi Zsigmond, Magyar nyelvtan I. r. Budapest 1879. és dr. Kármán Mór, Olvasókönyv. Budapest 1879.

Földrajz, hetenkinti 2 órában. Magyarország és a Földközi tenger országai természeti viszonyainak ismertetése, tekintettel a főbb hely- és néprajzi adatokra. Tankönyv: Visontay János, Magyarország és a Földközi tenger környékének földleírása, Budapest 1876.

Számтан, hetenkinti 4 órában. A tizes számrendszer. A négy számolási művelet egész számokkal s tizedes törtekkel. A tört mint hányados és viszony; közönséges törtekkel való számolás. A méter-mérték ismertetése; időszámítás. Tankönyv: dr. Lutter Nándor, Közönséges számтан. Budapest 1879.

Rajzoló geometria, hetenkinti 3 órában. A pont; vonalok szerkesztése, iránya és hányfélesége, valamint méretei és azokkal egyszerűbb számműveletek. Az eltérő és párhuzamos vonalok; ezekkel szerkeszthető felületek, alkalmazásuk a mértani testek rajzolásánál. — A szögek, azok mérése és szerkesztése szögmérő használatával; háromszögek; szerkeszthető síkéitmények részint szabadkézzel és mértani rajszerek segélyével, részint a hasonlóság és összeillőség tekintetbe vételével: Tankönyv: Mocnik-Szabóky, Nézzettan, Pest 1870.

Természetrajz, hetenkinti 2 órában. Az állattanból főleg a gerinces állatoknak, a növénytanból élő példányokban szemlélhető növényeknek ismertetése a pontos terminológia és tüzetes leírás gyakorlására. Tankönyv: Pap János, A természetrajz elemei. I. és II. rész. Állat- és növénytan. Budapest 1876.

Testgyakorlat, hetenkinti 2 órában. A rendgyakorlatok elemei, egyszerű tag- és szabadgyakorlatok; szerelvényeken a tám-függ és kisebb-fokú lengés-gyakorlatok; magas- és távugrás.

Második osztály.

Vallástan, hetenkinti 2 órában. A kath. egyház szertartásainak magyarázata. Tankönyv: Szulik J. A kath. anyaszentegyház szertartásai. Eger 1877.

Latin nyelv, hetenkinti 7 órában. Az alaktan befejezése, főleg: genus szabályok, teljes conjugatio, a szóképzés elemei. A fő- és mellékmondat megkülönböztetése kötszók szerint. A szókincs megfelelő bővítése fordítás alapján, szóképzési csoportok összeállításával. Hetenkint egy írásbeli dolgozat. Tankönyv: Szepesi-Budavári, Latin alaktan II. r. Budapest 1877.

Magyar nyelv, hetenkinti 5 órában. Összetett szerkezetű mondatok taglalása; mellérendelt és alárendelt mondatok viszonya. Szókötés. Szóképzés. Synonimák egybeállítása és magyarázata az olvasmány alapján. Elbeszélő prózai és költői olvasmányok, a népmonda, magyar tört. monda, a klasszikus mythos köréből. Az olvasmányok tartalmi magyarázata s azok tartalmának szabadon való elbeszélése; könyv nélkül tanult versek szavalása. Kéthetenkint egy írásbeli dolgozat. Tankönyv: Szvorényi J. Magyar nyelvtan, I. r. Budapest 1875., és dr. Kármán Mór, Magyar olvasókönyv, II. r. Budapest 1877.

Földrajz, hetenkinti 2 órában. Európa földrajza Magyarország kivételével. Tankönyv: Visontay János, Egyetemes földirat. I. r. Budapest 1878.

Számтан, hetenkinti 4 órában. A négy alaplómívelet közönséges és tizedes törtekkel; rövidített számmíveletek, az ú. n. számtani műveletek korlátolt pontossággal. Az arányosság fogalmának fejtegetése, olasz számolás, egyszerű és összetett hármasszabályhoz tartozó feladatok megfejtése a következtetés módja és az aránylatok tana szerint. A mértani viszonyok és arányok elemei; százalék-számítás. Tankönyv: Mocnik-Szabóky, Számтан, II. r. Budapest, 1878.

Rajzoló geometria, hetenkinti 3 órában. A négyszögek és sokszögek, területek átváltoztatása és azok nagyságának meghatározása, a mértékek használata. Szemlérdíszítmények után tollrajz. Tankönyv: Mocnik-Szabóky, Mértani nézlettan, I. r. Budapest 1870.

Természetrajz, hetenkinti 2 órában. Növénytan. A növények szemléltető leírása. Tankönyv: Pap János, A természetrajz elemei. Növénytan. Budapest 1876.

Testgyakorlat, hetenkinti 2 órában. Rendgyakorlatok, egyszerű és könnyebb összetett tag- és szabadgyakorlatok. Tám-függés és lengés-gyakorlatok szerelvényeken.

Harmadik osztály.

Vallástan, hetenkinti 2 órában. Az ó-szövetség története. Tankönyv: Róder Alajos, Biblia. I. r. Budapest 1874.

Latin nyelv, hetenkinti 6 órában. Szókötéstan a közbeeső fordításokkal. Aristides és Pausanias című életrajzok Cornelius Neposból, fordítás és elemzés. Tankönyv: Szepesi, Mondattan, I. r. Hetenkint egy iskolai gyakorlat.

Magyar nyelv, hetenkinti 4 órában. Szókötés és mondatkötés, helyesírás, a nyomatékos versek ismertetése, helyes olvasás, elemzés és értelmes szavalás. Tankönyvek: Szvorényi, Magyar nyelvtan. III. r. Szvorényi, Magyar olvasókönyv, III. r. Kéthetenkint egy házi gyakorlat.

Német nyelv, hetenkinti 3 órában. Név- és igeragozás, szóképzés elemei. A mondatrészek, a fő- és mellékmondatok ismertetése. Szóelemzés és fordítás, egyes olvasmányok betanulása. Tankönyv: Toepler T. E., Német nyelvtan, Budapest 1876.

Földrajz, hetenkinti 3 órában. Az Európán kívüli világrészek földrajza. Tankönyv: Hauke-Környei, Egyetemes földirati tankönyv. Bpest 1874.

Számítan, hetenkinti 3 órában. Az összetett hármasszabály, kamatszámolás, határidőszámítás, láncszabály, az arányos osztás. Elegyítési feladatok. Tankönyv: Lutter Nándor. Közöséges számítan.

Rajzoló geometria, hetenkinti 3 órában. Az egyszerű vonalak és idomok, összeillőség, hasonlóság, a terület-meghatározás és a görbe vonalak. Rajzgyakorlatok ékítmény-mintákról és ékítmény-rajzolás tollrajzokkal. Tankönyv: Mocnik-Szabóki, Mértani nézletten. Bauer füzetei.

Természettan, hetenkinti 3 órában. A testek közös tulajdonságai, halmazállapot, hőtan, delejesség, villanyosság. Tankönyv: Pisko, Természettan. Budapest 1876.

Tornászat, hetenkinti 2 órában. Egyszerű és összetett szabad- és rendgyakorlatok, Jäger botgyakorlatai. tám-, függés- és lengés-gyakorlatok.

Negyedik osztály.

Vallástan, hetenkinti 2 órában. Jézus Krisztus élettörténete; az apostolok cselekedetei és Palesztina földrajza. Tankönyv: Róder Alajos, Nagy Biblia, II. r. Budapest, 1874.

Latin nyelv, hetenkinti 6 órában. Mondattan, a határozatlan módú igék, állapotjelzők, hanyatszók, igenevek, az előszócskák különféle használata, íghehatározók, egyes szók elhelyezése a beszédben; a mód- és időtan rendszeres tárgyalása; az összetettebb mondatszerkezet, a függő mondatok, az oratio obliqua s a latin periodus gyakorlati ismertetése a megfelelő mondatok kíséretében. C. Jul. Caesar de bello gallico, lib. I. 29. fejezet. A prosodia és metrika előrebocsátásával Phaedrusból 12 mese fordítása és a nevezetesebbek emlézése. Minden héten egy írásbeli iskolai dolgozat a tanult szabályok begyakorlására. Tankönyv: Szepesi Imre, Mondattan, I. r. Budapest 1873. és Szepesi-Budavári, Mondattan II. r. Budapest 1876. Budavári, C. Julii Caesaris Commentarii de bello gallico. Budapest 1876. Kovách, Phaedrus. Budapest 1875.

Magyar nyelv, hetenkinti 4 órában. A stilus általános törvényei. A prózai és költői stilus különbségei tüzetesen; a hangsúlyos és mértékes

verselés. Költői és prózai olvasmányok. Kéthetenként egy írásbeli dolgozat. Tankönyv: Névy László, Stilisztika, I. r. Budapest 1879.

Német nyelv, hetenkinti 3 órában. Erős hajlítású igék. Rendhagyó hajlítás. Némely időknek különféle segédigékkel való körülírása; a határozatlan mód és részesülő. A különféle eseteket kívánó igék. A határozók, előjárók; a kötő- és indulatszók. A szóképzés elemei. Az össze- és alárendelt mondatok, a mellékmondatok megrövidítése és helyzete, szórend. A helyesírás rövid kivonata, a német nyelvtan rendszeres áttekintésével kapcsolatban. Szótanulás etymologikus csoportokban. Fordítás németből magyarra és viszont. Kisebb, főleg költői darabok betanulása. Kéthetenként írásbeli iskolai dolgozat. Tankönyv: Toepler Th. Eduárd, Német Grammatika, Budapest 1876.

Történelem, hetenkinti 3 órában. Magyarország története folytatva III. Endre halálától a legújabb korig. Tankönyv: Vaszary Kolos, Történelem rövid előadásban, II. r. Budapest 1877.

Természetráajz, hetenkinti 3 órában. Ásvány- és kőzettan, valamint a földtan (geologia) elemei. Ásványtan: az ásványok külső és belső tulajdonságai. A chemiai összetételre alapított öt főosztály ismertetése s ezekből az ásványrendszer megalapítása fővonásokban. A kőzetanból az egyszerű kőzetek megismertetése ásványtani alapon s az összetettebb kőzeteknek nevezetesebb s általánosan elterjedt fajtái; a Földtanból földünk időszakai. Tankönyv: dr. Róth Samu, Ásvány-, kőzet- és földtan, Budapest 1879.

Mennyiségtan, hetenkinti 3 órában. Bevezetés az algebra. Összeadás és kivonás egész számokkal. Sokszorozás egész számokkal, kiterjeszkedve a kéttagúak négyzetének és köbének képzésére. Osztás egész számokkal, kiterjeszkedve a geometriai haladványok képletére. Ugyanazon műveletsorozat törtszámokkal. Első fokú egyenletek egy ismeretlennel. Tankönyv: dr. Lutter Nándor, Betűszám. Budapest 1879.

Rajzoló geometria, hetenkinti 3 órában. Constructiv planimetria: egyszerű vonalú idomok. Az összeillőség, symmetria, hasonlóság és területmeghatározás kibővítése s idevágó fontosabb constructiv feladatok. A görbe vonalú idomok közül különösen a körtan, idevágó constructiv feladatokkal. A mértan alkalmazása a rajzoláshoz és mérésnél, u. m. az idomok másolata, térképrajzolás sat. Végül ékítmények rajzolása.

Testgyakorlat, hetenkinti 2 órában. Rend-, szabad- és botgyakorlatokból az előbbi osztályok anyagai kibővítve. Szerelvényeken: a tám-, könnyebb hajt-, tám-, függés-, lengés-, föllendülés és forgás-, magas- és távugrás-gyakorlatok.

Ötödik osztály.

Vallástan, hetenkinti 1 órában. A kinyilatkoztatás története. Tankönyv: dr. Wappler, A kath. egély tankönyve, I. r. Budapest 1870.

Latin nyelv, hetenkinti 6 órában. Nyelvtani ismétlések mellett tüzetesen tárgyalatott az igemódok és idők használata. Prózai olvasmány: Livius XXI. k. 32. fej. olvastatott tartalmi és stilus-magyarázattal. Költői olvasmány Ovidiusból: Tristium lib. I. El. 3.; lib. III. El. 7.; pontusi leveleiből a Maximushoz írt; a Fastorum II. könyvéből 475—512; a Metamor-

phosik I. könyvéből: Quatuor humani generis aetates; Deucalion et Pyrrha; Icarus et Perdix. Szóbeli stílusgyakorlatok. Havonként két órában írásbeli feladat Vagács szerint. Tankönyv: Szepesi-Budavári, Mondattan, II. r. T. Livii ab urbe condita libr. partes selectae, ed. Grysar, Vindobonae 1873. P. Ovidii Carmina selecta, ed. Grysar, Vindobonae 1865.

Görög nyelv, hetenkinti 5 órában. Alaktan, a fő- és melléknevek ragozása, névmások és számnevek, összevont ige-hajlítás, a jövő és I. aoristus képzése megfelelő írásbeli gyakorlatokkal. Tankönyv: Szepesi I. Görög nyelvtan. Budapest 1878.

Magyar nyelv, hetenkinti 3 órában. Az irály és írásműszerkezet általános szabályai. Költői és prózai olvasmányok. Havonként egy írásbeli házi dolgozat. Tankönyv: Névy L. Stilisztika, II. r. Budapest 1879.

Német nyelv, hetenkinti 3 órában. Költemények és kisebb prózai darabok fordítása, elemzése és emlézése. Kéthetenként egy irályképző gyakorlat. — Tankönyv: Heinrich G. Deutsches Lehr- und Lesebuch, I. Budapest 1876.

Történelem, hetenkinti 3 órában. Ó-kor. A hajdankori ázsiai és afrikai népek, a görögök, macedonok és rómaik története és társadalmi viszonyai. Tankönyv: Somhegyi, Egyetemes világtörténet. I. r. Budapest 1874.

Mennyiségtan, hetenkinti 4 órában. I. Algebra. Ismétlések, hatvány- és gyökmennyiségek. Tankönyv: dr. Lutter N. Betűszám-tan, 4. kiad. Budapest 1876. — II. Mértan. A planimetria főtételei. Tankönyv: Ábel K. Mértan. I. r. Budapest 1875.

Természetráajz, hetenkinti 3 órában. A téli időszak alatt az ásványok, a nyári alatt a növények ismertettek általánosan és részletesen. Tankönyv: Pap János, Az ásványok természetrajza, Budapest 1874. A növények természetrajza, Budapest 1875.

Testgyakorlat, hetekinti 2 órában. A rendgyakorlatokból az előbbi osztály anyagán kívül: a kettős-rendek, összetett tag- és szabad-gyakorlatok, bot-gyakorlatok; szerelvényeken: a tám-nyiktám, függés-hajlított karonfüggés, lengés, föllendülés, magas- és távugrás-gyakorlatok.

Hatodik osztály.

Vallástan, hetenkinti 1 órában. Kath. hitágazattan. Tankönyv: dr. Wappler, A kath. egély tankönyve. II. r. Budapest 1870.

Latin nyelv, hetenkinti 6 órában. Nyelvtani ismétlések s irálytani szóbeli gyakorlatok mellett olvasatott: Livius XXII. k. 29. fej. tartalmi és stílus-magyarázattal s a tárgyalt kor régiségeire vonatkozó ismeretekkel. Virgilius Aeneisének II. éneke egészen. Havonként két órában írásbeli feladat. Tankönyv: Szepesi-Budavári, Mondattan. II. r. Grysar, Livii ab urbe condita libr. partes selectae, Vindob. 1865. P. Virgillii M. operum epitome, Pest 1865.

Görög nyelv, hetenkinti 5 órában. Az egész ígetan; 44 Aesopus-féle mese s a Herkulesről szóló rege (Apollodorus szerint) fordítása és elemzése. Tankönyv: Szepesi I. Görög nyelvtan és Mészáros N. Görög olvasókönyv. Az ígetanra vonatkozó írásbeli gyakorlatok.

Magyar nyelv, hetenkinti 3 órában. Rhetorika, a prózai műfajok elméleti ismertetése s megfelelő prózai művek olvastatása. Költői olvasmány: Shakespeare Coriolanusa; ennek tartalmi magyarázata a drámai szerkezet feltüntetésével. Havonkint egy írásbeli házi dolgozat. Tankönyv: Névy L. Az írásművek elmélete. Bpest 1878.

Német nyelv, hetenkinti 3 órában. Balladák fordítása, elemzése és emlézése. Tankönyv: Deutsches Lehr- und Lesebuch I. von G. Heinrich. Kéthetenkint egy irályképző gyakorlat.

Történelem, hetenkinti 3 órában. A népvándorlás. Az arabok, frankok, németek sat. A keresztes háborúk és következményeik; a száz éves angol-francia örökösödési és vörös-fehér rózsaharc; görögök, mongolok, törökök és a középkori nevezetesebb találmányok. Tankönyv: Somhegyi, Egyetemes világtörténet. II. r.

Mennyiségtan, hetenkinti 4 órában. Az egy és több ismeretlenes elsőfokú egyenletek, az egy ismeretlenes 2. fokú egyenletek, a logaritmikusok. A síktan ismétlése, a szabályos sokszögek, a kör, goniometria, a derékszögű háromszögek megfejtése háromszögtani úton. Tankönyv: Lutter Nándor, Betűszám. Budapest 1877. s Ábel, Mértan, Budapest 1872.

Természetráajz, hetenkinti 3 órában. Az állati test külső és belső szerveinek leírása és egymással történt összehasonlítása, az állatok rendszerezése, az egyes típusok általános és a két első típus részletes jellemzése. Tankönyv: Pap János, Az állatok természetrajza. Budapest, 1875.

Testgyakorlat, hetenkinti 2 órában. Rendgyakorlatok helyben és menetközben, összetett tag- és szabadgyakorlatok és botgyakorlatok tag-szabad gyakorlatokkal összekötve; szerelvényeken tám- és nyíktámlengések, hajlított karu függésben lengések, át- és fellendülések, magas- és távugrás-gyakorlatok.

Hetedik osztály.

Vallástan, hetenkinti 1 órában. Kath. erkölcsstan. Tankönyv: dr. Wappler A. A kath. erkölcsstan. Budapest 1870.

Latín nyelv, hetenkinti 6 órában. Ciceronis pro P. Quinctio oratio, ed. Klotz, Lipsiae 1877. Virgilius Georg. I. 1—159 v., IV. 281—566 v. P. Virgilius Epitome, ed. Hoffmann, Vindobonae, 1875. Minden két hétben egy írásbeli gyakorlat Vagács szerint.

Görög nyelv, hetenkinti 5 órában. Xenophon. Anab. I. 1. és 2. 1—4; 4. 11—19; 5., 6., 7., 8. és 9.; IV. 4—6. Tankönyv: Schenkl-Horváth, Xenophon chrestomathiája, Budapest 1874. Herodoti lib. V. 1—25 capp. Tankönyv: Herodoti de bello Persico librorum epitome, ed. Wilhelm. Vindobonae 1857. Curtius-Kiss, Görög mondattan. Minden két hétben egy írásbeli gyakorlat Schenkl-Kiss gyakorlókönyve szerint.

Magyar nyelv, hetenkinti 3 órában. A szónoklattan és a dráma elméleti és gyakorlati ismertetése, azoknak történeti fejlődése. Tankönyv: Névy L. Az írásművek elmélete. Budapest 1878. Havonkint egy írásbeli házi dolgozat.

Német nyelv, hetenkinti 3 órában. Prózai és költői darabok fordítása és elemzése; Goethe Hermann und Dorothea-jának, Schiller Wil-

helm Tell-jének fordítása és széptani elemzése. Tankönyv: dr. Heinrich G. Deutsches Lehr- und Lesebuch II. k. Budapest 1877. Havonkint egy írásbeli dolgozat.

Történelem, hetenkinti 3 órában. Az ujkor története, tekintettel a műveltség fejlődésére. Tankönyv: Somhegyi F. Egyetemes világtörténet. III. r.

Mennyiségtan, hetenkinti 4 órában. *a)* Algebra. Számítási és mértani feladványok és alkalmazásai. — *b)* Geometria. Stereometria. Tankönyv: dr. Lutter N. Betűszámítás. Budapest 1878. és Ábel K. Mértan. II. r. Budapest 1876.

Természettan, hetenkinti 5 órában. Általános tulajdonságok és erők, erőműtan, rezgés- és hangtan. Tankönyv: Fehér J. Kísérleti Természettan I. k. Budapest 1878.

Testgyakorlat, hetenkinti 2 órában. Rendgyakorlatok, vonulások, összetett tag-, szabad- és botgyakorlatok; tám- nyíktám-lengések, függés, hajlított karonfüggés lengéssel; magas- és távugrás.

Nyolcadik osztály.

Hittan, hetenkinti 1 órában. A r. k. egyház története. Tankönyv: dr. Wappler, A kath. egyház története. Budapest 1870.

Latin nyelv, hetenkinti 5 órában. Taciti Annal. XIV. Tankönyv: Tacitus Annalen von A. Draeger. Leipzig. 1879. Horatii Sat. lib. I. 6., Epist. lib. I. 2. és Carm. lib. II. 1., 13., 16.; lib. IV. 7. Tankönyv: Q. Horatii Flacci carmina selecta, ed. Grysar. Vindobonae, 1872. Minden két hétben egy iskolai gyakorlat Vagács szerint.

Görög nyelv, hetenkinti 4 órában. Platon. Apol. Socr. Tankönyv: Hermann ed. Lipsiae. 1874. Homeri Odys. X. Tankönyv: ed Dindorf. Lipsiae, 1875. Minden két hétben egy iskolai gyakorlat Schenkli-Kiss gyakorlókönyve szerint.

Magyar nyelv, hetenkinti 3 órában. Irodalomtörténet a legrégebb időtől a jelenig. Nyelvészeti és szépirodalmi fejtegetések. Megfelelő írásbeli dolgozatok. Tankönyv: Toldy Ferenc, A magyar nemzeti irodalom története. Budapest 1878.

Német nyelv, hetenkinti 3 órában. Előadatok és fejtegetettétek egyes prózai művek nevezetesebb szerzőktől, továbbá Goethe: Iphigenie in Tauris. A német irodalom második virágzaskorszaka főbb vonásokban. Havonkint egy írásbeli dolgozat. Tankönyv: Deutsches Lehr- und Lesebuch II. v. G. Heinrich. Budapest 1877.

Történelem, hetenkinti 3 órában. Magyarország története, tekintettel a társadalmi és állami viszonyok fejlődésére. Tankönyv: Magyarország története Horváth Mihálytól. Budapest 1870.

Mennyiségtan, hetenkinti 3 órában. Határozatlan egyenletek, kapcsolástan, kéttagúak hatványozása. Gömbháromszögtan. Tankönyv: Lutter, Betűszámítás. 1876. Ábel, Mértan. Budapest 1872.

Természettan, hetenkinti 5 órában. Fénytan, hőtán, delejesség, villanyosság. Tankönyv: Fehér I. Kísérleti természettan. II. Budapest 1878.

Bölcsészettan, hetenkinti 3 órában. Psychologia és logika. Tankönyv: Beck-Greguss. A tapasztalati lélektan és tiszta logika vázlata. Budapest 1873.

Testgyakorlat, hetenkinti 2 órában. Rendgyakorlatok helyben és menetközben; húzódások és vonulások, összetett tag- és szabadgyakorlatok, botgyakorlatok tag- és szabadgyakorlatokkal összekötv. Szerelvényeken a tám-, nyiktámlengések továbbmenés- és szökésgyakorlatokkal; függések, hajlított karonfüggés-gyakorlatok lengés- és átlendüléssel összekötv, magas- és távugrás-gyakorlatok.

A tanulók előmenetele.

a) A kötelezett tantárgyakban.

ELSŐ OSZTÁLY.

A tanuló neve és vallása, öszöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k							Magaviselet	
	Vallásán	Latin nyelv	Magyar nyelv	Földrajz	Számítan	Rajzoló geo- metria	Természettrajz		Testgyakorlat
Aradi Géza	2	3	3	3	2	2	2	3	1
Agócsy Miksa	3	4	4	3	4	4	3	3	2
Anika Sándor	3	3	3	3	3	2	3	2	2
Ábrahám Húgó, héber	1	2	2	1	2	2	2	3	1
5 Árvay Ferenc, ism.	2	2	2	2	3	3	2	2	2
Balogh Ferenc, helv. hitv.	1	1	1	1	2	2	1	2	1
Battancs Pál	1	1	1	1	1	2	1	—	1
Bauer Károl, ism.	3	4	4	3	4	3	3	3	2
Bendes István	1	1	1	1	1	2	1	2	1
10 Bene Lajos, ism.	2	3	3	2	3	3	2	3	2
Blau Jakab, héber	2	2	2	1	3	3	2	3	1
Bóhm Izidor, héber	2	4	4	3	4	2	2	3	2
Böröcsök Ignác	1	3	3	2	3	3	3	2	2
Böröcsök János	2	4	3	3	3	2	3	2	2
15 Bráz János	1	3	2	1	2	2	2	2	1
Buding Károl	2	3	3	2	3	2	3	2	2
Buzáth Kálmán	3	4	4	3	4	4	3	3	2
Cseli Lajos	1	1	2	1	1	1	1	1	1
Csíkos Béla	2	4	4	3	4	2	3	2	2
20 Cziffra Gyula, ism.	1	2	2	1	2	2	1	1	1
Dósay Manó, héber	3	3	2	3	2	3	2	3	2
Endrényi Mihál	2	2	3	2	2	3	2	2	2
Engi Pál	2	3	3	3	3	2	2	2	2
Erdélyi Ferenc	2	3	2	3	2	3	2	1	2
25 Fabriczky Izidor, héber	2	3	3	3	2	3	3	3	2

A tanuló neve és vallása, öszöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k								
	Vallásán	Latin nyelv	Magyar nyelv	Földrajz	Számán	Rajzó géo- metria	Természetrjz	Testgyakorlat	Magaviselet
Faragó Boldizsár	1	3	2	1	1	1	3	2	1
Farkas Jenő	2	2	2	1	2	2	2	2	1
Felmayer Károl	2	4	3	2	3	3	2	3	1
Fleischmann Róbert, héber	2	3	3	3	3	3	3	3	2
30 Flesch Sándor, héber	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Fogas Szilveszter, ism.	1	1	1	1	1	1	1	—	1
Glautz Miksa, ism.	2	3	2	2	3	2	3	2	2
Gönczy István	3	4	4	3	4	4	2	3	2
Görög Nándor, ism.	3	4	4	2	4	4	3	3	2
35 Grosz Izidor, héber	3	3	3	3	3	3	2	2	2
Gruber Sándor	3	3	3	3	3	3	2	3	2
Grün János	3	4	3	3	3	4	3	3	2
Halasy Lajos	3	4	3	3	3	3	3	3	2
Halász Ferenc, ism.	1	1	1	1	1	1	1	1	2
40 Hoffmann Sándor, héber	3	4	4	2	4	3	2	—	2
Jókai István	1	1	1	1	1	1	1	1	2
Josefert Antal, héber	3	3	3	3	3	3	2	2	2
Juranovics Ferenc	3	4	4	3	4	4	4	3	2
Kálmán József	2	2	3	3	2	2	2	2	1
45 Klein Mór, héber	3	3	3	2	3	2	2	—	2
Koata Miklós, g. k. v.	2	3	2	1	2	3	2	2	1
Kráhl Sándor, héber	3	4	4	3	4	3	3	3	2
Kulinyi Simon, héber, ism.	2	2	3	2	3	1	2	2	2
Kutassy Jenő	3	3	3	3	2	1	2	3	2
50 Kuzmann Jakab, héber	3	3	3	3	3	3	2	—	2
Küzdy Árpád	3	3	3	3	2	3	3	2	2
Lantos Antal	1	3	2	1	3	1	1	2	2
Löw Ármin, héber	3	4	4	3	4	3	4	3	2
Löwi Ede, héber	2	4	4	3	4	3	3	4	2
55 Löwi Kálmán, héber	1	2	2	2	2	2	2	3	1
Löwinger Samu, héber	1	3	3	3	3	2	3	3	2
Makra István	1	3	3	3	3	2	2	—	1
Marosi Mór, héber	2	2	2	3	2	2	2	3	2
Mayer János	1	3	2	2	2	2	2	2	1
60 Melcsók Gyula	2	2	2	2	3	2	2	2	2
Mersán József	1	3	2	2	3	2	2	1	2
Mészáros Ferenc	2	4	4	3	4	3	3	3	2
Nedelkov Endre, g. k. v., ism.	3	4	4	3	4	3	3	2	2
Noszlopy Antal	1	1	1	1	1	1	1	—	1
65 Nyilassy Gusztáv, ism.	2	2	2	3	1	2	2	3	2
Onitiu Gyöző, g. k. v.	2	3	4	3	4	3	2	3	2
Ökrös Lajos	2	3	2	2	3	3	3	3	2

A tanuló neve és vallása, osztályos vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k								
	Vallásan	Látin nyelv	Magyar nyelv	Földrajz	Számítan	Rajzoló geo- metria	Természettan	Testgyakorlat	Magaviselet
Paulovics Árkád	1	2	2	2	2	2	1	2	1
Pávó Illés	3	4	4	3	4	4	4	3	2
70 Puschner Lipót	1	2	2	1	2	2	1	1	1
Putz József	1	1	2	2	2	2	2	1	1
Rajki Mihál	2	3	2	2	3	3	3	3	1
Reichlinger Izidor, héber	2	4	4	3	3	4	2	3	2
Reitter József	3	3	3	3	3	4	3	3	2
75 Rózsa József, ism.	2	2	2	1	2	2	1	1	2
Schäffer Ferenc	2	3	2	2	3	3	3	2	2
Schiller János, héber	2	3	2	3	3	4	2	3	2
Schlesinger Béla, héber	3	4	3	3	4	3	3	3	2
Schlesinger Frigyes, héber	1	2	3	3	3	3	2	3	2
80 Schwartz Sándor, héber	2	4	4	3	4	3	3	3	2
Simonyi Béla	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Stern Samu, héber	3	3	4	3	4	4	2	3	2
Szabó Aladár	1	2	2	2	1	2	1	2	1
Szmolényi Károl	2	3	3	1	2	2	2	2	2
85 Szolcsányi József	1	2	1	1	1	2	1	1	1
Szöghy Sándor	2	3	2	1	2	2	2	2	1
Temesvári István	2	2	1	2	3	2	2	3	1
Till Ernő	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Tóth Mihál	1	1	1	1	1	1	1	1	1
90 Tölcséry István	1	1	1	1	1	1	1	—	1
Ulicsnik Gyula, ism.	2	4	4	3	4	4	2	3	2
Varga István	1	2	2	2	2	3	2	2	1
Vinberger Manó, héber	2	4	3	2	4	2	3	2	2
Wawra Béla	2	3	3	1	3	3	3	3	2
95 Weisz Béla, héber	1	2	2	2	2	3	2	2	1
Weisz Ferenc, héber	3	3	2	2	3	2	3	2	2
Weisz Lajos, héber	1	2	1	2	1	2	1	2	1
Wolf Béla	3	3	3	3	4	3	3	2	2
Wolf István	3	3	3	3	2	3	3	2	2
100 Zerkovitz Emil, héber	2	2	3	1	3	3	1	3	1
Zimányi Andor	1	2	2	2	2	3	1	3	1
Zimányi Károl	1	2	2	2	2	2	2	2	2

Kimaradtak :

Babarczy István. Beleszlin Dusan, g. k. v. Bezuk István.
Breuer Gyula, héber. Groszmann Zsigm., héber. Marosi Imre, héber.

Meghaltak :

Pálfy János. Vékes Húgó.

MÁSODIK OSZTÁLY.

A tanuló neve és vallása, öszöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k								
	Vallásan	Latin nyelv	Magyar nyelv	Földrajz	Számítan	Rajzoló geo- metria	Természettan	Testgyakorlat	Magaviselet
Adler Imre	2	3	3	2	3	3	2	2	2
Anika István	2	4	3	3	3	4	3	2	2
Ausländer Gyula, héber	2	2	1	2	2	1	3	2	2
Balogh Ernő, helv. v.	1	2	1	1	2	2	1	1	1
5 Bálint János	1	3	2	2	2	3	2	2	2
Becsei Károl	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Bieber Béla	1	3	3	1	2	3	2	2	1
Bieber Jakab	2	3	3	2	2	2	1	3	2
Biking József	1	3	3	2	3	3	2	2	2
10 Blanz Jakab, héber	1	3	3	3	3	3	2	3	2
Blayer László, héber	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Bobojcsov Péter	2	3	2	2	3	2	2	1	2
Breilkopf Kálmán	3	3	3	2	3	3	2	3	2
Csapó János	3	3	3	2	3	3	2	2	2
15 Czinner Antal, ism.	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Deutsch József, héber	2	3	2	3	3	2	1	3	1
Eiszen Géza	Vi	zs	gá	la	tot	ne	m	tett	
Endrényi Jenő	1	1	1	1	2	2	2	2	2
Erdensolm János, héber	2	1	1	1	2	3	1	2	1
20 Fenyvesy Jenő	1	4	4	3	4	3	2	3	2
Flesch Ármán, héber	2	2	3	3	2	3	2	1	2
Groszmann József, héber	2	1	2	1	2	2	1	3	2
Gruber Gyula, héber	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Gyólay József	1	3	3	2	3	3	3	2	1
25 Hadady Géza	1	2	2	1	2	2	1	2	2
Hankó János	2	3	3	3	3	3	3	3	2
Hänel Vilmos	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Hegedüs András	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Henz Péter	1	4	3	2	2	3	2	2	2
30 Hübner Lajos	1	2	2	1	3	1	2	1	2
Ivánkovich Béla	2	2	2	3	3	3	1	2	2
Ivánkovich Gyula	1	4	3	2	4	3	2	3	1
Jeney István	2	3	3	2	2	3	2	3	2
Jóhn Illés, g. k. v.	1	1	1	1	1	1	1	1	1
35 Joszt Miklós	2	3	3	2	2	1	1	2	2
Jungen József	1	1	1	2	2	2	1	1	2
Kálmán József, héber	1	1	1	2	2	2	2	1	2
Kálmán Károl	1	2	2	2	2	2	1	1	2

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k								Magaviselet
	Vallástan	Latin nyelv	Magyar nyelv	Földrajz	Számítan	Rajzoló-geo- metria	Természettrajz	Testgyakorlat	
Klein Endre, héber	1	3	2	2	4	3	2	2	2
40 Kohn Jenő, héber	3	2	2	2	2	3	1	2	2
Kovács János	1	3	3	3	3	3	3	1	2
Kovács Lajos	1	3	1	2	2	3	2	1	2
Kunitzer Antal, héber, ism.	2	1	1	2	1	2	1	2	2
Lábdy Ákos	2	3	3	2	3	3	3	1	2
45 László Béla	2	4	4	2	3	4	2	3	2
Leopold Gyula, héber	1	1	1	2	1	3	1	2	2
Löwinger Dezső, héber	1	3	3	2	3	3	2	2	2
Löwy Lukács, héber	2	3	3	2	3	3	2	1	2
Manheim Ignác, héber	1	1	1	1	2	3	1	2	2
50 Massa József	2	2	2	2	3	3	2	2	2
Mayer Zsigmond, héber	2	3	3	3	2	2	2	2	2
Melcsok Lajos	3	3	2	2	3	3	2	3	2
Murka Antal	2	4	4	3	4	4	3	3	2
Nóvé József	1	1	1	1	1	1	1	1	1
55 Ocskay Miklós	2	4	2	2	3	3	2	2	2
Priváry József	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Regdon Géza	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Samu Antal	1	1	1	1	1	2	1	1	1
Schmidt István	1	2	2	1	2	3	1	2	2
60 Schneider Ádám	2	3	3	3	3	3	3	1	2
Schmur Gyula, héber	3	3	2	3	3	3	2	2	2
Schulhof Zsigmond, héber	2	3	3	3	3	2	2	2	2
Schütz István	3	4	4	3	4	4	3	2	2
Schweiger Imre, héber	2	2	2	1	2	2	2	2	2
65 Seidmann Jakab, héber, ism.	2	2	3	3	2	2	1	1	2
Sonnenfeld Emil, héber	1	2	2	2	3	3	2	3	2
Szabó Ferenc	2	3	3	1	3	3	3	1	2
Szabó Manó, héber	2	3	2	3	2	3	2	3	2
Szegheó Károl	1	2	1	1	1	2	1	2	2
70 Szeles Dezső	1	4	3	3	3	3	2	3	2
Szeles János	2	2	2	2	3	4	2	3	2
Takács István	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Tápay László, ism.	1	1	1	1	1	1	1	—	1
Temesváry Ödön	1	3	1	2	3	3	2	3	1
75 Tóth Károl	2	4	4	3	4	4	3	3	2
Treszky Jenő	1	1	1	1	2	2	1	2	1
Üveges Károl	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Vásárhelyi Gyula	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Vékes Bertalan	2	4	4	3	4	4	4	2	2
80 Weisz Mór	2	2	2	3	3	4	2	3	2

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k								
	Vallás	Latin nyelv	Magyar nyelv	Földrajz	Számítás	Rajzoló geo- metria	Természettud.	Tesztgyakorlat	Magaviselet
Weisz Samu	3	3	2	3	3	3	2	2	2
Weisz Sándor, héber	1	2	2	3	2	2	2	2	2
Wertheim Sándor	1	2	2	1	2	2	2	2	2

Kimaradtak :

Arleth Ferenc.	Ikotics Ödön.
Bene Lajos.	Kiss Károl, ism.
Dickmann Henrik, héber.	Kohn Áron, héber.
Dubcza János.	10 Kövesdy Lajos, héber.
5 Ernszt József, héber.	László Lajos, ism.
Fuchs Jakab, héber.	Varga Lajos, ism.

Meghalt :

Jónás Mátyás.

HARMADIK OSZTÁLY.

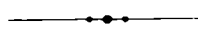
A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r e g y a k									
	Vallásán	Latin nyelv	Magyar nyelv	Német nyelv	Földrajz	Számítan	Rajzoló geo- métria	Természettan	Testgyakorlat	Magaviselet
Abelsberg Lajos, héber	2	3	2	2	2	2	3	3	3	2
Aigner Ákos	2	3	3	3	3	2	3	2	3	2
Bagáry Géza	1	3	3	3	2	2	4	3	2	2
Balassa Gyula, helv. v.	1	3	3	2	2	2	2	3	1	2
5 Balogh István	1	3	3	3	2	2	2	2	3	2
Balogh Lajos	1	3	2	2	1	2	2	2	2	2
Baráczius József	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1
Berger Ödön, héber	2	3	3	3	3	4	3	3	2	3
Bezdán József	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
10 Blüh Sándor, héber	2	3	3	2	3	3	2	2	1	2
Bója Kálmán	1	3	3	2	2	3	2	3	3	2
Burus József	1	3	3	2	2	2	3	2	2	2
Cherrier Béla	1	3	3	3	3	2	3	2	3	2
Dobó András	1	3	2	2	2	1	1	1	2	2
15 Eisen Gyula	1	2	1	1	2	2	2	1	1	1
Farkas Béla	2	3	3	3	3	2	3	3	2	2
Farkas József	2	4	4	3	3	4	2	2	2	3
Fein Armin, héber	2	3	2	2	2	2	1	2	3	2
Fleischmann Béla, héber	2	3	2	3	3	2	2	1	—	2
20 Flesch Adolf, héber	1	2	2	1	1	2	1	1	1	1
Gerle Imre	2	3	3	3	3	2	3	3	1	2
Gibba József, g. kath.	1	3	3	2	1	2	3	2	3	2
Glautz Rezső, ism.	1	3	3	3	3	3	2	3	2	2
Gróf Árpád	1	3	3	3	2	3	2	2	3	2
25 Györfy Dezső, ism.	1	3	2	2	2	1	2	1	2	2
Halhegyi István	3	4	4	3	3	3	3	3	3	2
Hegedüs Lajos	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1
Heinke Rudolf	1	2	3	1	2	3	3	3	3	2
Hoffmann Vilmos	1	3	3	2	2	1	2	2	2	2
30 Hubert György	1	2	2	2	1	3	2	2	1	1
Huszár Imre	1	3	2	1	1	2	3	2	—	2
Junker Kristóf	1	4	4	3	3	2	4	3	3	2
Kasza Ferenc	2	3	3	3	3	3	3	2	2	2
Kasza János	3	4	3	3	3	4	3	3	3	2
35 Kirscht Izidor, héber	1	2	2	2	3	2	2	3	2	2
Kiss Ferenc	1	3	2	2	1	2	1	1	2	2
Knyazovitzky József	1	2	2	1	1	2	2	1	2	2
Kocsis József	2	4	4	2	2	3	3	3	3	3
Kotányi Mihál, héber	2	3	2	1	2	1	3	1	2	2
40 Kovács János	2	4	3	3	3	4	3	3	2	2
Könyvhegyi József	1	3	3	2	1	3	2	2	1	1

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k									Magaviselet
	Vallástan	Latin nyelv	Magyar nyelv	Német nyelv	Földrajz	Számítan	Rajzó géo- metria	Természettan	Testgyakorlat	
Krausz József, héber	1	4	3	2	3	2	3	2	3	2
Lemle József	1	3	3	3	1	2	2	1	2	2
Lengyel Lajos, héber	2	4	3	3	3	4	3	3	2	2
45 Löcsey Károl	1	3	3	2	2	2	3	1	3	2
Mayer Sándor, ism.	2	4	4	3	3	3	3	2	4	3
Mészáros Endre	1	2	1	1	1	1	2	1	2	1
Nägele Antal	1	3	3	1	1	2	2	2	3	2
Novák Gyula	1	3	2	2	2	2	2	2	1	2
50 Parison Lajos	1	2	2	1	1	1	1	2	2	1
Pfeilschifter János	2	3	3	3	2	2	3	3	3	2
Pillinger János	2	4	3	3	3	4	3	2	3	2
Puskov Péter	2	3	3	3	3	2	2	3	2	2
Reiner Emil	1	2	2	3	1	2	2	1	2	2
55 Sándor Imre	1	3	2	1	1	1	3	2	2	2
Schamen Mátyás, ism.	1	2	2	1	1	1	1	2	2	1
Schlesinger Emil, héber	2	4	3	3	3	2	3	2	2	2
Schönberger Izidór, héber	1	3	2	2	2	2	2	2	3	2
Schwarz Béla, héber	2	3	2	3	3	4	3	2	3	2
60 Seifensieder Béla, héber	2	2	2	2	1	2	2	1	3	1
Sternfeld Lipót, héber	1	3	3	3	3	4	4	3	3	2
Szegheő Géza	1	3	2	2	1	2	3	2	3	2
Szendrey Sándor	1	3	3	3	3	3	2	2	2	2
Szöke Sándor	1	3	2	2	1	2	2	2	2	2
65 Szremác László, g. k. v.	2	3	3	3	2	4	3	3	3	2
Szücs Ferenc	1	3	2	3	3	2	2	3	1	2
Taschler József	1	3	3	2	2	3	3	2	3	2
Topsiov László	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2
Tóth János	1	2	2	2	1	2	2	2	2	1
70 Tóth Károl	1	3	2	2	2	3	3	3	2	2
Török Tamás	3	3	3	3	3	2	2	2	2	2
Türöczy Sándor	1	2	2	2	1	2	1	1	2	1
Vienberger Andor	2	4	3	3	2	3	2	3	3	2
Vinkler János	2	3	2	3	2	2	3	3	2	2
75 Weinberger Mór, héber	1	4	3	3	3	3	2	3	2	2
Weisz Manó, héber	2	3	3	3	3	2	3	1	3	2
Zerkovitz Samu, héber	2	2	2	3	3	3	2	2	—	2
Zombory Lukács	1	3	2	1	1	1	1	2	3	2

Kimaradtak:

Jabroczy Béla	Mazanetz János	5 Simon Károl, ág. v.
Janiky Miklós	Schäffer József	Vékes Endre.

A tanuló neve és vallása, öszöntőndijas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k								Magaviselet	
	Vallásán	Latin nyelv	Magyar nyelv	Német nyelv	Történelem	Mennyiségtan	Rajzoló geo- metria	Természettan		Testgyakorlat
Steinitz Tóbiás, héber	1	1	1	1	1	1	2	1	3	1
Sternberg Géza, héber	1	2	2	1	1	3	2	2	2	1
Tary Ferenc	1	2	1	2	1	2	2	1	2	1
45 Tóth Ferenc	1	1	1	1	1	2	1	1	2	1
Török János	1	4	4	3	1	3	3	3	2	2
Várady József	1	3	2	3	2	3	2	2	2	2
Vass Géza	1	2	1	1	1	1	3	1	3	1
Weisz Mátyás	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1
50 Weisz Zsigmond	1	2	1	1	3	3	3	1	—	2
Wöber György	1	3	2	2	2	3	3	3	3	2
Wöber Lajos	1	1	1	1	1.	2	2	1	2	2

ÖTÖDIK OSZTÁLY.

A tanuló neve és vallása, öszöntődíjas vagy ismétlő-c:	T a n t á r g y a k									
	Vallásán	Latin nyelv	Görög nyelv	Magyar nyelv	Német nyelv	Történelem	Mennyiségtan	Természettan	Testgyakorlat	Magrvisélet
Ábrahám István	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Básch Ferdinánd	1	3	2	2	2	1	3	2	1	2
Biking Rókus	1	3	2	2	1	1	3	1	2	2
Bózsó Lajos	1	3	3	2	3	3	1	3	3	2
5 Cserzi Mihál	vi	zs	gá	la	tot	ne	m			tett
Csorvay Emil	2	3	3	2	3	2	3	3	—	2
Daempff István	4	3	3	3	3	2	3	2	2	2
Deme József	1	2	2	2	3	2	3	2	2	1
Ehrenfeld Bernát, héber	2	2	2	2	2	2	2	3	3	2
10 Eperjesi Béla	1	2	2	1	2	1	1	1	2	2
Gansl Sándor, héber, ism.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2
Genszinger Antal	1	3	2	2	1	2	2	2	2	1
Gera János	1	3	3	3	3	3	3	2	2	2
Grünblatt Samu, héber	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
15 Hajós József	1	3	4	3	3	3	3	2	2	2
Huszár Sándor	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
Kelemen András	3	3	4	2	3	2	3	2	2	2
Kelemen Dezső	1	2	1	1	1	2	2	1	3	2
Kimpián Tivadar, g. k. v.	1	4	3	3	3	3	3	2	—	2
20 Kőszeghy Sándor, ism.	1	2	3	2	2	1	3	1	—	2
Kunitzer Alfréd, héber	1	2	1	2	1	1	1	1	2	1
Lefkovits Áron, héber	2	1	1	2	1	1	1	1	—	1
Lemle János	1	2	3	2	2	1	1	1	2	1
Lemle Lajos	3	3	3	3	3	3	2	3	2	1
25 Mertz Lajos	1	2	2	3	2	2	2	2	—	1
Müller Károl, öszt.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Pick Rezső, héber	1	1	2	2	2	1	2	1	3	1
Pokimbroda Sándor	1	1	2	1	2	1	1	1	3	1
Remes András	1	2	2	2	2	2	2	1	2	1
30 Rózsa Szilveszter	2	3	4	3	3	3	3	3	—	2
Rusz Gusztáv, héber	2	3	3	2	2	2	2	1	3	2
Schattlesz Mór, héber	2	3	3	3	3	3	3	4	2	2
Schlesinger Gyula, héber	2	3	2	1	2	1	3	2	—	2
Singer Dávid, héber	3	4	4	4	3	4	3	4	3	2
35 Somogyi István	1	1	1	1	2	1	1	1	2	1
Szekula József	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2
Szeles Mihál	3	4	3	3	3	2	3	2	3	2
Sziráky Gyula	1	3	3	2	3	2	3	2	1	1

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k									
	Vallásán	Latin nyelv	Görög nyelv	Magyar nyelv	Német nyelv	Történelem	Menyiségtan	Természettudj	Testgyakorlat	Magaviselet
Tombáczy János	1	2	2	2	2	3	1	3	1	1
40 Tóth Gyula	1	3	3	2	2	3	2	3	—	2
Urbán Mihál	3	3	3	3	3	3	3	3	1	2
Waldner Dávid, héber	2	3	3	4	2	3	3	4	3	2
Waldner József, héber	3	4	3	4	2	3	3	4	3	2

Kimaradtak:

Begov Dezső Kibling Béla.

HATODIK OSZTÁLY.

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k									
	Vallásán	Latin nyelv	Görög nyelv	Magyar nyelv	Német nyelv	Történelem	Mennyiségtan	Természettan	Testgyakorlat	Magaviselet
Agócsi Odön	1	3	3	2	3	2	3	2	2	2
Böhm Adolf, héber	1	2	1	1	1	2	2	1	—	1
Feuer Adolf, héber	1	1	2	2	2	2	2	1	2	2
Grifatong Jakab	1	3	3	2	2	3	3	1	1	2
5 Hubert Dávid, héber	2	1	2	1	1	2	2	1	*	2
Josefert Mátyás, héber	1	2	2	1	1	2	2	2	1	2
Junker János	1	2	2	1	2	2	2	2	2	2
Kain Sándor	3	3	3	2	3	3	4	3	3	2
Kasza Péter	1	2	3	1	3	1	3	1	—	1
10 Kónya János, ifj.	1	3	*	3	3	2	3	2	3	2
Kónya János, id.	1	2	2	2	2	2	2	1	2	1
Kószó István	1	1	1	1	2	1	2	1	—	1
Kószeghy József, ism.	vi	zs	gá	la	tot	ne	m	te	tt.	
Kudla János	2	3	3	2	2	2	3	2	2	1
15 Lévy Lajos, héber	2	2	2	2	2	2	3	1	3	2
Lippay Imre	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1
Mayer Károl	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Mondschein Samu, héber	1	1	1	1	1	2	1	1	2	2
Onitiu Virgil, g. k. v.	1	1	1	1	1	1	2	1	*	1
20 Pálffy Dezső	1	2	3	2	3	1	2	1	*	1
Papp Károl	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1
Pelikán Ede	1	3	3	2	3	2	2	2	3	2
Pepa János, g. k. v.	1	3	3	2	1	3	3	2	1	2
Printz Ignác, héber	2	1	2	2	2	1	1	2	2	2
25 Regdon Károl	1	1	1	1	1	1	1	1	3	1
Ronkovics Gyula	2	3	3	3	3	2	4	1	2	2
Róth Károl, héber	1	1	2	1	1	2	2	2	3	2
Rózsa István	2	3	3	3	3	2	*	1	—	2
Szegheó Gyula	1	1	2	1	1	2	1	1	3	1
30 Szojka Kálmán, hely. v.	1	2	2	2	2	2	3	1	3	2
Szöke Ferenc	1	3	3	3	3	3	3	2	2	2
Varga József	1	1	1	1	2	1	2	1	1	1
Weisz Imre, héber	1	2	2	3	2	2	3	1	—	2
Wertheim József	1	2	2	1	2	1	2	1	2	2
35 Wersitz Vilmos, héber	2	2	2	2	2	2	2	2	3	2
Zarkavölgyi Andor	1	2	2	2	3	3	2	2	2	1

Kimaradtak:

Katzky Béla, héber | Weisz Antal, héber.

HETEDIK OSZTÁLY.

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k								Magaviselet	
	Vallásán	Latin nyelv	Görög nyelv	Magyar nyelv	Német nyelv	Történelem	Mennyiségtan	Természettan		Tesztgyakorlat
Babarczy József	3	3	3	3	2	3	4	3	—	1
Balogh Károl	2	3	3	1	2	1	2	3	1	2
Bene Dezső	2	3	3	3	2	3	4	3	2	2
Bieber Miklós	2	3	3	2	1	2	3	3	1	2
5 Binnenfeld Gyula, héber	2	3	3	2	2	3	3	3	—	2
Breisach Béla	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Burger Zsigmond	3	4	4	3	3	3	4	4	3	2
Farkas Gyula, ism.	1	2	2	1	2	2	2	1	2	1
Gaál István	1	2	2	1	2	1	3	1	3	2
10 Goldmann Fülöp, héber	1	2	2	2	1	2	1	1	3	2
Harsányi János	3	4	4	3	4	3	4	4	—	2
Hegedüs Ferenc	1	2	2	1	1	2	2	1	2	1
Horovitz Sándor, héber	1	2	1	1	1	2	1	2	2	2
Iritz Mór, héber	2	3	3	2	1	2	2	3	4	2
15 Juhász Károl	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1
Klauz András	1	4	3	2	3	1	4	3	—	1
Klein Mihál	1	2	3	3	1	2	2	2	1	1
Kunitzer Sándor, héber	1	3	2	1	2	1	2	2	3	2
Kutassi József	1	3	3	2	2	2	3	3	3	2
20 Lévay József, héber	1	3	3	2	1	2	3	2	3	2
Matók Ferenc	2	3	3	2	2	2	3	3	2	2
Mácska Lajos	1	3	3	1	2	1	2	2	2	2
Mihálffy Ferenc	3	4	4	4	4	3	4	4	2	2
Neuwerth Miklós	1	3	3	2	2	2	3	2	3	2
25 Oppelz Lajos	3	4	3	2	3	4	4	4	3	3
Péits István	2	4	3	3	3	2	4	3	1	2
Pillich Gyula	3	3	4	2	3	3	4	3	1	2
Reiner Gyula, héber	2	3	3	2	2	3	3	3	3	2
Schlesinger János, héber	1	3	3	2	1	2	2	2	2	2
30 Schwarz Lipót, héber	1	3	3	1	3	2	3	2	1	2
Spitz Bernát, héber	1	3	3	1	1	2	2	2	—	2
Stein Adolf, héber	2	2	2	1	2	2	1	2	3	2
Stern Károl, héber	4	3	2	1	3	2	3	1	1	2
Ungár Simon, héber	2	3	3	2	2	3	3	3	3	2
35 Weiner Márton, héber	1	3	4	2	3	2	3	3	3	2
Weisz Miksa, héber	2	3	3	2	2	3	2	2	—	2
Zillich Péter	1	2	2	2	1	2	2	2	1	2
Zwirn Albert, héber	3	3	4	4	4	3	4	4	—	2

Kimaradt: Povolny János.

NYOLCADIK OSZTÁLY.

A tanuló neve és vallása, öszöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k										Magaviselet
	Vallásán	Latin nyelv	Görög nyelv	Magyar nyelv	Német nyelv	Történelem	Mennyiségtan	Természettan	Bölcsészettan	Testgyakorlat	
Boitner Gyula	1	3	2	1	1	2	2	2	2	1	2
Chilkó Sándor	1	3	3	2	2	2	3	2	1	—	2
Cimer Károl	1	3	3	1	3	1	3	2	2	3	2
Dickmann Adolf, héber .	2	3	3	2	2	2	3	2	2	—	2
5 Engel Kálmán, héber . .	1	2	1	2	2	2	1	1	1	2	2
Fischer Ernő, héber . . .	2	3	2	1	1	1	2	1	1	3	2
Fuchs Jakab, héber . . .	3	3	3	1	3	3	3	3	2	—	2
Gaal Endre	2	3	3	2	2	2	2	2	2	3	2
Göncöl Sándor	2	3	3	2	3	3	3	2	3	2	2
10 Kálmán István	1	3	3	3	2	2	3	2	3	1	2
Kelemen Béla	1	2	2	1	2	1	1	1	1	3	2
Kemény Béla	1	3	3	2	2	1	3	3	2	3	2
Kiss István	1	3	3	3	4	2	3	2	3	3	2
Kiss Péter	*	4	4	4	3	4	4	3	3	3	2
15 Kohn Lipót	1	2	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Reichlinger Ede, héber . .	1	3	3	1	2	1	3	2	1	3	2
Schiller Frigyes, héber . .	1	3	3	2	1	3	2	2	1	3	2
Schreiber Fülöp, héber . .	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Taschler Endre	2	3	3	1	3	1	3	1	2	1	2
20 Ullmann Antal, héber . . .	1	2	1	1	1	1	1	1	1	—	1
Weisz Vilmos, héber . . .	2	4	4	3	2	4	4	3	3	2	2

b) A nem kötelezett tantárgyokban.

I. Francia nyelv.

I. OSZTÁLY.		Érdem- jegy	III. OSZTÁLY.		Érdem- jegy
Balogh Ferenc		1	Bagáry Géza		2
Dózsay Manó		2	Fein Armin		2
Fabricsky Izidór		2	Gerle Imre		3
Flesch Sándor		1	Kasza János		2
5 Grosz Izidór		2	35 Krausz József		2
Juranovics Ferenc		3	Schwarz Béla		2
Löwy Kálmán		1	Sternfeld Lipót		2
Melcsok Gyula		2			
Schlesinger Béla		1	VI. OSZTÁLY.		
10 Stern Armin		3	Bagáry László		2
Temesváry István		2	Jakabfy Lajos		2
			40 Knoblauch Virgil		2
II. OSZTÁLY.			Weisz Zsigmond		2
Balogh Ernő		1			
Becsey Károl		1	V. OSZTÁLY.		
Bobojcsov Péter		2	Ehrenfeld Bernát		2
15 Deutsch József		2	Huszár Sándor		2
Erdensolm János		1	Kelemen Dezső		2
Flesch Armin		1			
Gyolay József		2	VI. OSZTÁLY.		
Hadady Géza		2	45 Kasza Péter		2
20 Ivánkovics Gyula		3	Mondschein Samu		1
Jungen József		2	Wertheim József		2
Löwinger Dezső		2			
Löwy Lukács		2	VII. OSZTÁLY.		
Mannheim Ignác		1	Hegedűs Ferenc		1
25 Melcsok Lajos		2	Juhász Károl		1
Schulhof Zsigmond		2	50 Kutasy József		1
Szegheó Károl		2			
Takács István		1			
Temesváry Ödön		2			
30 Treszky Jenő		1			

A francia nyelv hetenkinti 4 órában adatott elő. Tankönyvek: Magyar-francia nyelvtan I. r. Dr. Ottó Emil után Rayé Lajos. Bpest, 1874. és Bertrand et Raton. ou l'art de conspirer par E. Scribe. Berlin, 1878.

II. Gyorsírás.

III. OSZTÁLY.		Érdem- jegy			Érdem- jegy
Abelsberg Lajos		3	Györfy Dezső		2
Balog István		3	Hegedűs Lajos		2
Burús József		1	Kasza János		2
Fleischmann Béla		2	Kiss Ferenc		1
5 Flesch Adolf		1	10 Kocsis József		3

	Érdem- jegy		Érdem- jegy
Rainer Emil	2	Tóth Gyula	1
Sándor Imre	1	40 Urbán Mihál	1
Sternfeld Lipót	2	Waldner József	1
Tóth János	1		
IV. OSZTÁLY.		VI. OSZTÁLY.	
15 Ecker József	3	Agócsi Ödön	2
Fahn Mór	2	Feuer Adolf	1
Geiger Mór	1	Junker János	1
Klein József	1	45 Kaszta Péter	2
Krausz Béla	1	Kónya János	1
20 Kulshich István	1	Köszó István	1
Lévay Ferenc	2	Közeghi József	1
Mondschein Vilmos	1	Lévay Lajos	1
Reitzer Zsigmond	3	50 Lippay Imre	1
Sternberg Géza	1	Mayer Károl	1
25 Török János	3	Papp Károl	2
Vass Géza	1	Pálfy Dezsó	1
		Pelikán Ede	1
V. OSZTÁLY.		55 Szőke Ferenc	1
Ábrahám István	1	Varga József	1
Bozsó Lajos	2	Wertheim József	1
Cserzi Mihál	2		
30 Ehrenfeld Bernát	1	VII. OSZTÁLY:	
Eperjesi Béla	1	Breisach Béla	1
Ganzl Sándor	2	Hegedüs Ferenc	1
Hajós József	1	60 Horovitz Sándor	1
Huszár Sándor	1	Lévay József	1
35 Közeghi Sándor	2	Matók Ferenc	2
Lefkovits Áron	1	Reiner Gyula	2
Rózsa Szilveszter	1	Schlesinger János	1
Somogyi István	1	65 Weisz Miksa	1

Tankönyvül Markovits gyorsírástana, 8-ik kiadás, gyakorlati anyagul pedig a „Gyorsírászati Lapok“ és „Gyakorló Gyorsíró“ használtatott.

III. A műténekből.

	Érdem- jegy		Érdem- jegy
I. OSZTÁLY.			
Ábrahám Húgó	3	10 Cseh Lajos	2
Arady Géza	2	Cziffra Gyula	1
Balogh Ferenc	1	Endrényi Mihál	1
Battancs Pál	2	Engi Pál	2
5 Bauer Károl	2	Farkas Jenő	1
Bendesy István	2	15 Flesch Sándor	1
Blau Jakab	3	Grosz Izidor	3
Buding Károl	1	Gruber Sándor	2
Buzáth Kálmán	3	Grün János	2

	Érdem- jegy		Érdem- jegy
Kálmán József	2	Tóth János	2
20 Koata Miklós	1	50 Winkler János	2
Küzdý Árpád	2		
Noszlopy Antal	1	IV. OSZTÁLY.	
Nyilassy Gusztáv	2	Jakabfy Lajos	1
Paulovich Árkád	1	Kulisich István	2
25 Putz József	1	Magyar János	1
Rózsa József	1	Vass Géza	1
Szabó Aladár	1		
Szolcsányi József	1	V. OSZTÁLY.	
Till Ernő	1	55 Kelemen Dezső	2
30 Tölcséry István	1		
Tóth Mihál	1	VI. OSZTÁLY.	
Wawra József	2	Kónya János	2
Weisz Lajos	2	Közsegly Sándor	2
Wolf Béla	2	Mayer Károl	1
35 Wolf István	2	Pelikán Ede	1
Zimányi Károl	2		
		VII. OSZTÁLY.	
II. OSZTÁLY.		60 Balogh Károl	1
Balogh Ernő	1	Bieber Miklós	1
Hegedús Endre	1	Farkas Gyula	2
Hübner Lajos	2	Harsányi János	1
40 Kovács Lajos	1	Juhász Károl	1
Nové József	2	67 Matók Ferenc	2
Regdon Géza	1	Mihályfy Ferenc	2
Szabó Ferenc	2	Pillich Gyula	1
Szeles János	2		
		VIII. OSZTÁLY.	
III. OSZTÁLY.		Boitner Gyula	1
45 Gerle Imre	3	Czímer Károl	2
Hubert György	1	70 Kálmán István	1
Huszár Imre	3	Kiss István	2
Reiner Emil	2		

A sorozatban használt érdemjegyek fokozata.

Szám	E l ő m e n e t e l	M a g a v i s e l e t
1	jeles	jó
2	jó	törvényszerű
3	elégsgéges	rosz
4	elégtelen	—

Rövidítések jelentménye.

g. k. v. = görög keleti vallású; — ág. v. = ágostai vallású; — helv. v. = helvét vallású; — ism. = ismétlő; — öszt. = ösztöndíjas. — A *-gal jelzettek az illető tantárgyakból vizsgálatot nem tettek. A mely név után vallás jelezve nincs, római katolikus értendő. A tornászati rovatában — = fölmentett.

STATISZTIKAI KIMUTATÁSOK.

A) A tanulók általános áttekintése.

I.	II. A tanulók száma			III. Vallásuk						IV. Nyelvi viszonyaik								V. Szülei polg. állása					VI. Előme- netelük				
	beiratott	elhalt	elmaradt	róm. kath.	gör. kath.	gör. kel.	ágostai h.	helv. h.	héber	magyar	magyar-német	magyar-szerb	magy.-német-szerb	magy.-ném.-román	magy.-ném.-francia	magyar-tót	magyar-német- angol-francia	magyar-német- szerb-román	magy.-ném.-bolgár	magyar-bolgár	értelmség	önálló östermeklők. (földbirt., bérló)	önálló kereskedők, iparosok	magán tisztviselők	személyes szolgálat- tevők, munkások	haladók	ismeretlenek
I.	110	2	6	67	—	3	—	1	31	44	55	1	—	1	1	—	—	—	—	—	20	20	46	17	7	93	17
II.	96	1	12	57	—	1	—	1	24	26	55	—	—	2	—	—	—	—	—	—	24	8	48	6	10	88	8
III.	84	—	6	56	1	1	—	1	19	30	41	1	1	—	2	1	—	—	1	1	21	15	36	5	7	80	4
IV.	52	—	—	32	—	—	1	—	19	20	27	—	2	2	—	—	1	—	—	—	12	7	23	5	5	50	2
V.	45	—	2	30	—	1	—	—	12	26	16	—	—	1	—	—	—	—	—	—	13	5	20	1	6	42	3
VI.	38	—	2	23	—	2	—	1	10	18	16	—	1	1	—	—	—	—	—	—	8	6	17	5	2	37	1
VII.	39	—	1	22	—	—	—	—	16	16	14	—	2	2	2	—	—	2	—	—	10	7	20	2	—	38	1
VIII.	21	—	—	11	—	—	—	—	10	8	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	—	9	1	2	21	—
Összes.	485	3	29	298	1	6	1	4	141	188	237	2	6	9	5	1	1	2	1	1	117	68	219	42	39	449	36

B) A tanulmányok eredményének áttekintése osztályonként.

Tantárgyak	I. osztály				II. osztály				III. osztály				IV. osztály				V. osztály				VI. osztály				VII. osztály				VIII. osztály																	
	jeles	jó	elégséges	elégtelen	fölmentetett	jeles	jó	elégséges	elégtelen	fölmentetett	jeles	jó	elégséges	elégtelen	fölmentetett	jeles	jó	elégséges	elégtelen	fölmentetett	jeles	jó	elégséges	elégtelen	fölmentetett	jeles	jó	elégséges	elégtelen	fölmentetett	jeles	jó	elégséges	elégtelen	fölmentetett											
Vallástan	35	39	28	—	—	44	32	6	—	—	48	26	4	—	—	40	8	4	—	—	25	8	8	1	—	—	27	7	1	—	—	19	11	8	—	—	13	6	1	—	—					
Latín nyelv	14	25	39	24	—	24	19	28	11	—	2	15	48	13	—	10	14	22	6	—	8	10	20	4	—	—	13	12	10	—	—	10	21	7	—	—	5	14	2	—	—					
Görög nyelv	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	13	18	4	—	—	9	14	12	—	—	2	8	22	6	—	4	3	12	2	—					
Magyar nyelv	15	34	33	20	—	28	23	25	6	—	4	31	38	5	—	15	23	11	3	—	9	18	12	3	—	—	16	14	5	—	—	11	19	6	2	—	10	7	3	1	—					
Német nyelv	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	27	36	—	—	22	21	9	—	—	9	16	17	—	—	—	11	13	11	—	—	12	16	7	3	—	6	9	5	1	—					
Földrajz	29	29	44	—	—	29	31	22	—	—	24	25	29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—										
Történelem	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	15	11	—	—	15	12	14	1	—	—	9	21	5	—	—	6	10	21	1	—	9	7	3	2	—					
Mennyiségtan	17	28	35	22	—	18	27	30	7	—	11	39	17	9	—	10	17	21	4	—	11	9	22	—	—	—	6	15	12	2	—	4	13	11	10	—	5	4	10	2	—					
Természettan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	33	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	13	15	5	—	7	10	4	—	—					
Természettanrajz	23	44	32	3	—	34	37	10	1	—	—	—	—	—	—	23	20	8	1	—	16	12	10	4	—	—	22	12	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—					
Bölcsészettan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	7	5	—	—					
Rajzoló geometria	14	38	38	12	—	16	21	37	8	—	10	31	34	3	—	7	20	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—										
Testgyakorlat	12	38	43	1	—	8	23	38	20	—	11	33	29	1	—	4	9	23	18	—	2	6	16	11	—	—	9	7	11	13	—	4	9	9	12	—	1	7	4	4	—	4	4	9	—	—

C) Az érettségi vizsgálatok eredményének áttekintése az 1879—80. tanév végén.

Jelentkezett	Írásbeli vizsgálatot tett	Szóbeli vizsgálatot tett	Érettnak nyilvánítottak		Egyetemre szándékozott				Műegyetemre			Más pályára
			kiüntetéssel	egyszerűen	theologia	juridikai	orvosi	filozófiai	építészeti	mérn. és gépészeti	vegytani szakra	
10	10	7	—	7	—	2	3	1	—	1	—	—

Adatok a főgymnasium történetéhez

az 1879--80. tanévben.

A) A tanári karban történt változások.

A lefolyt tanév elején a tanári személyzetben jelentékeny változás történt; ugyanis Pap János főgymn. tanár a nagykanizsai főgymn. igazgatójává neveztetvén ki, helyébe Bertalan Alajos főgymn. tanár rendeltetett Nagy-Kanizsáról; továbbá, mivel a négy párhuzamos osztály beszünttetett, a Kegyes-tanítórend Horvát Sándort a kolozsvári, Weiszbarth Károlt a budapesti, Mészáros Józsefet és Varga Józsefet a nagybecskereki fő-, Kovács Pált pedig a váci nagygynasiumhoz helyezte át; Szeged szab. kir. város t. tanácsa pedig Gabara Vince és Tóth Nándor segédtanítók további alkalmazását megszüntette.

B) Felsőbb helyekről érkezett fontosabb leiratok.

1879. évi 22464. minist. sz. A vallás- és közoktatásügyi minlgtű m. kir. ministerium megengedi, hogy a szegedi főgymnasiumban, az árvíz okozta rendkívüli körülmények miatt az 1879--80. tanévben az előadások szept. 15-én vegyék kezdetüket.

1879. évi 1923. chl. sz. Szeged sz. kir. város t. polgármestere tudatja, hogy Ő Felsője legmagasb születésnapja alkalmával a kegyesrendi tanári kar részéről kifejezett üdvözlőlevelet legfelsőbb köszönetének nyilvánítása mellett legkegyelmesebben tudomásul venni méltóztatott.

C) Ifjúsági segélyző egyesület.

Az ifjúsági segélyző egyesület tőkéje, mely a múlt tanévben 3426 frt 41 krból állott, ez iskolai évben 260 frttal gyarapodott s így jelenlegi vagyona 3686 frt 41 kr., mely a Szeged-Csongrádi Takaréktárban van elhelyezve.

Gyarapodott az egyesület pénztára részint tagdíjakból, részint kegyes adakozásokból, mely utóbbiak közt jelentékenyebbek bold. Leffter Mihály szegedi ügyvéd 50 frtnyi hagyatéka, továbbá a Szeged-Csongrádi Takarékpénztár 50, s a Szegedi Általános Takarékpénztár 25 frtnyi adománya.

Az egyesület tankönyvei az árvíz alkalmával jobbára elvesztek; az ebből származott szükséglet pótlásához nagymérvben hozzájárultak a budapesti könyvkiadó urak szíves adományukkal, mely 115 kötet tankönyvből állott 108 frt 30 kr. értékben. Névszerint küldött:

Eggenberger	14 kötetet	16 frt 80 kr. értékben.
Franklin-Társulat	15 " 20 " 60 " "	" " " " " "
Khór és Wein	1 " 1 " 20 " "	" " " " " "
Lampel Róbert	45 " 41 " 40 " "	" " " " " "
Rautmann Frigyes	2 " 1 " 40 " "	" " " " " "
Rózsa, ezelőtt Bucsánszky	6 " 7 " — " "	" " " " " "
Tettyey Néndor	5 " 4 " 50 " "	" " " " " "
Zilahy Sámuel	13 " 15 " 40 " "	" " " " " "

Ft. Pap János nagykanizsai főgymn. igazgató 5 kötet tankönyvet.

A tankönyvek vásárlására fordított az érsekújvári algymn. t. tanárai és tanulói gyűjtése 46 frt 10 kr. és két darab ezüst huszas; továbbá a temesvári főgymn. tanulók adakozásából 110 frtból 82 frt, s így láttatott el 52 ifjú 266 kötet tankönyvvel 261 frt 36 kr. értékben. Ezeken kívül segélyezett az egyesület e tanévben 21 ifjút 180 frttal, a városi szegényeket segélyező bizottság pedig 40 ifjút látott el felső ruhaneműekkel.

Kedves köteletségünknek tartjuk itt köszönetünket nyilvánítani azon nemeskeblű emberbarátoknak, kik hozzájárultak a nemes cél előmozdításához.

D) Önképző-kör.

A körnek tagjai voltak a két felső osztály növendékei egy-kettő kivételével. Nevezetesen: az év elején beiratkozott a VII. és VIII. osztályból 57, kik mint rendes és működő tagok szerepeltek; a VI. osztályból pedig 17-en mint bejáró tagok vettek részt.

A kör szept. 28-án tartá alakuló gyűlését; ugyanekkor történt a tisztviselők szabályszerű megválasztása is. Működését pedig okt. hó 12-én tartott nagygyűlésen kezdé, melyet a kör vezető tanára elnöki beszéddel nyitott meg.

A minden héten egyszer, vasárnap d. u. tartott rendes közgyűlések száma 27, melyek tárgyai a tagok önképzését célzó fölolvasások, komoly és víg szavallatok, a beadott munkákra vonatkozó bírálatok, pártatlan cáfolatok, majd ellenbírálatok, védő nyilatkozatok voltak. Ezeken kívül 3 nagygyűlés, s a kör anyagi ügyeit tárgyaló több bizottsági ülés tartatott. Működését a kör jun. 20-án zárgyűléssel fejezte be.

A részletes adatokat a következőkben terjesztjük elő: a) Sikerültebb költői darabokkal léptek föl: Stern Károl 5, Hegedűs Ferenc 4, Mácska Lajos 15, Taschler Endre 1 darabbal. b) Tanulmányozásra mutató, komolyabb tárgyú értekezéseket olvastak föl: Schreiber Fülöp „Sokrates“-ről, Taschler Endre „Éváról Madách tragoediájában“, Címer Károl a „Magyar hazafias költészet“-ről, Fuchs Jakab „Kisfaludy K. Csalódások című vígjátéká“-ról, Hegedűs Ferenc „Magyarországról Árpád és unokái alatt“, Zwirn Albert „A léghajók“-ról. c) Írásbeli bírálatok jelentek meg: Ulmann Antaltól 1, Farkas Gyulától 1, Balogh Károltól 2, Mácska Lajostól 1, Fuchs Jakabtól 1, Stern Károltól 4. Majd mindegyik bírálatra ellenbírálat is olvastatott föl. d) A fordítás terén csak két tag működött: Dickmann Adolf és Ulmann Antal. Ez utóbbi fordította „A chinai birodalom újabb időben megnyitott kikötői.“ Plauchut Edmondtól. e) Költői műdarabokat szavalltak a rendes tagok közül a VIII. osztályból 9-en 31 darabot, a VII. osztályból 8-an 22 darabot. f) Szó- és írásbeli téren a versengés élénkítése céljából pályadíjak tűzettek ki. A szavallati versenyen 5 versenyző sza-

valló közül nyertes Schreiber Fülöp lón, jutalma Várnai Lipót úrtól kitűzött „Gyulai Pál Emlékbeszédék“ című műve. Nt. Horvát Sándor főgymn. tanár úr által kitűzött 1 db. m. k. aranyat Címer Károl VIII. oszt. tanulóknak legtöbb önállóságot és eredeti fölfogást tanúsított értekezése a „Magyar hazafias költészet“-ről nyerte meg.

Itt tartjuk helyén megemléltendőnek, hogy a „Szegei Napló“ tek. szerkesztősége 30 firtot ajánlott föl, oly formán, hogy a VI., VII. és VIII. osztály növendékei közt tíz-tíz firtjával pályadíjak tűzessenek ki, s mindegyik osztályban az aránylag legkitűnőbb munkának ítéltesse oda. 9 pályamű érkezett be, melyek közül jutalmat nyertek: a „Bottyán“ című költői beszély, a „Csepreghy Ferenc“ című írói méltatás, s a „Corvin János“ című költői beszély. Az elsőnek szerzője: Reichlinger Ede VIII., a másodiké: Hegedűs Ferenc VII., s a harmadiké: Zarkavölgyi Andor VI. oszt. tanuló. A „Szeged gyöngye“ és „Dugonics András“ címűek pedig dícséretre méltóknak találtattak.

A fentebbiekben határozódik növendékeink önképző-köri munkássága. Hátra van még a könyvtári és pénztári kimutatás.

Városunkat 1879-ik évi márc. 12-én sujtott borzasztó csapás következtében a tanuló ifjúság hirtelen elszélledvén, tőlük a kikölcsönzött könyveket be nem szerezhettük; azoknak nagy része tehát az árvíznek esett áldozatul. Hiányzik az önképző-kör könyvtárából összesen 41 mű 68 kötetben. És pedig:

a) A bölcsészeti szakból:	2	mű	2	kötetben.
b) A szépirodalmi	32	„	54	„
c) A történelmi	3	„	3	„
d) A nyelvtudom.	2	„	6	„
e) A különfélekéből	2	„	4	„

A folyó iskolai évben részint ajándékozás, részint vétel útján 18 művel gazdagodott 25 kötetben. Adományoztak a kör könyvtára részére: Nt. Martin Péter tanár 5 művet 9 kötetben; Schreiber Fülöp VIII. oszt. tanuló 2 m. 2 k. Balogh Károl VII. oszt. tanuló 3 művet 3 kötetben. A kör költségén vásároltatott: 8 mű 11 kötetben. Jelenleg tartalmaz: 278 művet 460 kötetben.

A könyvtárt gyarapították a folyóiratok is. A kör ez évben le volt kötelezve a Magyar t. akademiánál, a Petofi- és Kisfaludy-társaságnál, a Történelmi és Természettudományi társulatoknál. Járatta a „Századok“-at, a „Magyar Nyelvőr“-t, a „Természettudományi Közlöny“-t, a „Koszorú“-t, a „Figyelő“-t és a „Philologiai Közlöny“-t.

Ezekre s egyéb mellékes költségekre a kör pénztárából június hó végeig kiadatott 69 firt 81 kr.

E) Gyorsíró kör.

A gyorsíró kör a gyorsírás gyakorlati elsajátítását tűzvén ki célul, ez évben is igen szép eredményt mutat föl, u. i. a budapesti m. gyorsíró egyesület által a korrekt stenogramokra hirdetett országos pályázat első díját a kör tagja, Horovitz Sándor VII. oszt. tanuló nyerte el; Hegedűs Ferenc VII. o. t. pedig a nevezett egyesülettől elismerő okmányonnyal tüntettetett ki. Horovitz Sándor és Léva József több nyilvános szónoklatot és városi közgyűlést gyorsítottak, melyek ennek alapján a helyi lapokban egész terjedelmükben közöltettek is. — A kör a tanév végén

tartott zárgyűlésén verseny-írást rendezett, melyre 37 frt 50 kr értékű gyorsírási mű tüzetett ki. Jutalmat nyertek:

a) *percenkint 232 szótag* írásaért: Horovitz Sándor, Léway József és Schlesinger János VII. o. tanulók;

b) *percenkint 194 szótag* írásaért: Hegedűs Ferenc és Weisz Miksa VII. o. tanulók;

c) *percenkint 162 szótag* írásaért: Feuer Adolf VI. o. t., Ábrahám István, Huszár Sándor V. és Mondschein Vilmos IV. o. tanulók.

d) *csinos és korrekt írásukért*: Pelikán Ede, Pálffy Dezső, Léway Lajos, Varga József, Mayer Károl, Junker János, Wertheim József, Kaszta Péter, VI. oszt. tanulók; Eperjesi Béla, Fóth Gyula, Urbán Mihál V. és Kiss Ferenc III. oszt. tanulók.

A pályadíjakhoz járultak:

Tek. Léway Ignác ur 2 frttal,
Néhány gyorsíró 1 frt 50 krral,
Pálffy Dezső VI. oszt. tanuló 1 frttal,
Tek. Bódogh János gyorsírás tanár ur 5 frttal,
A gyorsíró kör 28 frttal.

A körnek van 25 kötet gyorsírási művekből álló könyvtára.

A körben tartatik hetenkint 2 gyakorló óra, havonkint közgyűlés írásversenyvel.

Tagjai lehetnek a helybeli főgyymm. gyorsírást tanuló növendékei; tagsági díj egész évre 1 frt.

Élnök: a főgym. igazgatója.

Főszék-elnök: Bódogh János gyorsírás tanár.

Előadók: Horovitz Sándor és Schlesinger János VII. o. tanulók.

Titkár: Hegedűs Ferenc VII. o. tanuló.

Fegyverek: Matók Ferenc VII. o. és Kószó István VI. o. tanulók.

Könyvtárnok: Pálffy Dezső VI. o. t.

Pénztárnok: Pelikán Ede VI. o. t.

F) Szertárok.

a) *Physikai és chemiai szertár*. A városi költségvetés szerint a tanintézet szertárainak fönntartására és gyarapítására előirányzott pénzösszegnek mennél teljesebb és célszerűbb hasznosítása tekintetéből a szertár gondnoka még a tanév elején, mindjárt a költségvetés helyesítése után, megtette megrendeléseit. A megrendelt készülékek meg is érkeztek, kifizettek, lajstromozva, sőt használva is voltak már, mikor az árvízi katasztrófa elérte a szerencsétlen várost s vele a tanintézetet. Ez adhatja értelmezését annak, hogy szertáraink még a gyászos emlékü 1878—79. tanévről is mutathatnak föl gyarapodást és pedig nagyobb, mint a legközelebb lefolyt tanévben; mert az előirányzott, különben is igen szerény pénzösszeg ugyancsak az árvízi csapás következtében az 1879—80. tanévre még kisebbre szabott úgy, hogy újabb, bár égetően szükséges beszerzések és fölszerelések helyett, ez évben inkább csak javítások és pótlások eszközésére kellett szorítkoznunk.

Közvetlen az árvíz által a két szertár károsodást nem szenvedett, mert helyisége a víz által körülvevett szilárd épületnek emeleti 3 termében van. Minthogy azonban az árvíz alatt az emeleti tantermekből kórházi szobák, a phys. muzeum két terméből orvosi rendelő- és műtőterem,

a vegytani műteremből kórházi gyógytár rögtönzöttetett, a készülékeket pedig máshová elhelyezni nem lehetett, a félrerakás és több hónapra át porlepés sat. által esett ugyan némi kár, de az a körülményeket tekintve meglepően csekély s csakhamar pótolható volt.

Szerzették pedig:

1878—79. tanévben: Skioptikon, felszerelve couvette-el, 2 drb chromatropplal, 23 drb fényképpel külön ládikában; Hartnak-féle nagyítóval, sat.; nagyobb kaleidoskop; optometer; 4 drb szénsavfejlesztő-készülék; 2 kis szabályozható borszeszlámpa; decoctlámpa; kaucsuk-csővek.

1879—80. tanévben: A skioptikonhoz 30 drb fénykép üveglapon a szegedi árvízi részletekről Lauscher L. helybeli fényképész által fölvéve és készítve; 1 k. amalgam; 3 tucat vill. gyutacs; 6 drb chromsavas elemhez horgany és szénlapok; 4 drb Leclanché-elem; viaszos pamutfonással szigetelt vill. vezető vörösréz-sodrony; egy használt esztergapad és több darab apróbb szerszám.

Ajándékban kapott a szertár:

1878—79. tanévben: Univers. areometert, a meleg lég áramlását mutató papíralakot Kreidl A. prágai mechanikustól; Fessel-féle röpkorong kis mintáját, villanyozó üvegrudat Kleist lipcsei mechanikustól; Crookes-féle radiometert dr. Kiss György orvos úrtól és a Dugonics-szobornak közep-nagyságu gipszmintázatát t. Arányi Á. tanár úrtól.

1879—80. tanévben: Fűvöcsöves borszeszlámpát és önszabályzó vilanyos szénfénykészüléket paraboloid fémtükörrel dr. Kiss György orvos úrtól.

Ezen adományokért itt is köszönetet mondani kedves kötelességünknek ismerjük, fogadják ezt szívesen a jótévő adományozók.

A kétévi gyarapodások betudásával van jelenleg a két szertárban összesen 844 készülék, mik 6123 frt értéket képviselnek.

b) *A természetrajzi szertár*-ba a város által e célra engedélyezett összegből beszerezett: 6 drb bonctani gipszminta (dr. Bock szerint készítve), u. m. a szem, a fül, a tüdő, a szív, a bőr (átmetszetben) s a fogak; 600 drb skatulya az ásványok és kőzetekhez; 54 drb Schubert-Virányi-féle növényntani tábla a növények szemléltetéséhez; 12 drb boríték a szárított növények elhelyezésére; 1 drb nagy csipesz továbbá mirenykenőcs carbolsav, borszesz, gipsz, sodronyok, ecsetek s egyéb apróságok, a melyek az állatok kitöméséhez és praeparálásához megkívántatnak.

Ajándékozásukkal a szertár gyűjteményét gyarapították: t. Hirschler Jakab úr 1 ritka szép példány kitömött fajdkakással (Petros urogallus); ngs Marinkich Mihály törv. elnök úr egy kitömött kácsával (Aras fuligula) és 70 drb hegyjegeccel (mármárosi gyémánt); t. Nagy József úr 1 drb bajnok-vibiccel (Machetes pugnax); t. Szluha Gáspárné. bold. fia főt. Szluha László vácz-egyházmegyei pap hagyatékából 350 drbból álló csiga- és kagylógyűjteménnyel; t. Schwarz Karolin úrhölgy 1 szép arragonittal; t. Gombos kereskedő úr 1 emberi koponyával; a t. városi hatóság több drb ősrégi tárggyal az öthalmi ásatásokból. — Nem kevésbé hozzájárultak a természetrajzi szertár gyarapításához a főgymn. tanuló ifjai is, u. m. Varga József és Weisz Imre VI., Kunitzer Alfréd, Rózsa Szilveszter és Eperjesi Béla V., Lévy Ferenc és Léber Antal V., Hadady Géza II., Noszlopy Antal I. oszt. tanulók, kik több darab állat-, növény- és ásványtani tárggyal gazdagították a szertár gyűjteményét.

c) Az éremgyűjteményt gyarapította főt. Farkas Ignác k. r. tanár úr a temesi kerület visszacsatolása századik évfordulójára vert érem egy példányával; több régiségbarát nehány drb régi pénzzel.

G) A tanári könyvtár.

A tanári könyvtár vásárlás útján a következő művekkel gyarapodott: dr. Budenz J.: Ungarische Sprachstudien. Pest, 1870. 2 kötet. — Peter: Geschichte Rom's. Halle, 1870. 3 k. — Freund: Triennium philologicum. Leipzig. 1879. 6 k. — Okányi Pál: Római régiségtan. Budapest, 1879. 1 k. — Budenz József: Finn nyelvtan. Budapest, 1880. 1 k. — Beöthy Zsolt: A magyar nemzeti irod. tört. ismertetése. Budapest, 1879. 2 k. — Gyulai Pál: Madách I. összes művei. Budapest, 1880. 3 k. — Gyulai Pál: Emlékbeszédek. Budapest, 1879. 1 k. — Mill Stuart: A deductiv és inductiv logika rendszere. Ford. Szász B. Budapest, 1877. 3 k. — Sander's Wörterbuch deutscher Synonymen. Hamburg, 1871. 1 k. — Hellwald-Toldy: A föld és népei. Budapest, 1879. 28 f. — Elisée Reclus: A föld. Budapest, 1879. 1 k. — Heksch: Die Donau. Leipzig. 24 f. — Dr Holzwarth: Weltgeschichte. Mainz, 1880. 20—26 f. — Budapesti Szemle. 1879. és 1880. évf. — Magyar Könyvszemle 1879. és 1880. évf. — Természettudományi Közlöny 1879. és 1880. évf. — G. Wiedemann: Annalen der Physik und Chemie. Leipzig, 1879. évf. — Hoffmann: Zeitschrift für math. und phys. Unterricht. — Zeitschrift für oesterreichischen Gymnasien. Wien, 1879. és 1880. évf. — E. A. Martin et C. Spitzbärth: Die Kunst des Drechslers, mit einem Atlas. Weimar. 1879. — Bodenstedt Fr.: Shakespeare élete és művei. Budapest, 1879. (Olcsó könyvtár.) — Makaulay: A pápaság. Budapest, 1880. (Olcsó könyvtár.) — Sayons-Molnár: A magyarok egyetemes története. Budapest, 1880. 1 k. — Arany János: Toldi Szerelme. Budapest 1879. 1 k. — Reichard Andreas: Allgemeiner Handatlas. Leipzig, 1880. 2 füzet. — Brambach: Hülfsbuch für latein. Rechtschreibung. Leipzig, 1876. — Dr. Ostermann: Lateinisches Uebungsbuch. Leipzig, 1879. 4 f. — Dr. Schweizer-Sidler: Elementar- und Formenlehre der latein. Sprache. Halle, 1869. 1 k. — Dr. Ostermann: Lateinisches Vocabularium. Leipzig, 1879. 4 f. — Dr. Draeger: Historische Syntax der lat. Sprache. Leipzig, 1878. 2 k. — Alois Vanicsek: Etymologisches Wörterbuch der lat. Sprache. Leipzig, 1874. 1 k.

H) Ifjúsági könyvtár.

Tartalmazott a Nagy-könyvtár (a három felső osztály használatára) az 1877—78-ik év végén 340 munkát 600 kötetben, a Kis-könyvtár (az alsóbb osztályok használatára) pedig 175 drbot. E létszámot azonban a következő évben beállott árvízveszedelem tetemesen leszállította. A Nagy-könyvtár vesztesége 48 mű 78 kötetben és pedig:

a) A nyelvtudományi szakból hiányzik	2 mű	2 kötetben.
b) A szépirodalmi	34 „	59 „
c) A történelmi	6 „	8 „
d) A hittudományi	3 „	4 „
e) A földrajzi	2 „	4 „
f) A term.-tudományi	1 „	1 „

A Kis-könyvtár még nagyobb mérvben megrongáltatott.

Azon vidéki növendékek, kik a veszély elől jó eleve távoztak a városból s a kölcsönvett könyveket megmenthették volna, köteleztettek azokat vagy megfizetni, vagy másként kárpótolni.

A mult 1878—79-iki s a jelen 1879—80-iki tanévben a Nagy-könyvtár részint adományozás, részint vétel útján 99 művel gyarapodott 147 kötetben. Ajándékoztak: nt. Martin Péter tanár úr 15 művet 20 kötetben, nt. Horvát Sándor tanár úr 7 művet 7 kötetben, nt. Kálmán Lajos segédlelkész úr 1 művet 1 kötetben, nt. Váry Gellért tanár úr 2 művet 2 kötetben. Vásárlás útján gazdagodott 74 művel 117 kötetben.

A Kis-könyvtár részére a mult évben 32 drb, a jelen iskolai évben pedig 21 drb könyv vásároltatott, s így összesen 53 drb szaporulatot mutat.

I) Vizsgálatok s egyéb a tanévben előfordult fontosabb mozzanatok.

Az 1879—80. tanév szept. 15-én nyitvatott meg s minden megszakítás nélkül folyt jún. 30-ig. Szept. 12-én szerencsétlente intézetünket mlgos Szász Károl miniszteri tanácsos úr, ki miután az ekkor már teljesen helyreállított tantermeket és szertárákat megtekintette, és azok iránt megelégedését nyilvánította, távozott körünkből, kedves emlékül hagyva vendégkönyvünkben ezen bejegyzését: A nagy pusztulás után a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter ur üdvözetét hozta e tanintézetnek Szász Károly.

A szegedi tankerület kir. főigazgatója nsgos Mészáros Nándor kir. tanácsos úr nov. 20—23. napjain végezte intézetünkben hivatalos látogatását, meglátogatott minden osztályt, s meghallgatta azokban több ízben úgy az ifjak feleleteit, mint a tanárok előadásait, behatóan megvizsgálta a szer- és könyvtárákat, elnökölt a tanári gyűlésen, melyben megelégedését nyilvánítá az ifjúság előmenetele s általában az intézet állapota fölött.

Erettségi vizsgálatot a lefolyt tanévben kétszer tartott intézetünk, úgymint szept. 9-én s jún. 18-án; e vizsgálatokra 13 ifjú jelentkezett, kik közül 10 érettnek nyilvánítottott, 1 visszalépett, kettő pedig az írásbeli után visszautasítottott. A rendes osztályvizsgálatok jún. 7-én vették kezdetüket a vallástaniakkal, melyeken nsgos és ft. Kreminger Antal prépost-plébános úr elnökölt, s tartottak, ünnepek és vasárnapok kivételével, június 25-ig.

Nem tartjuk érdektelennek följegyezni, hogy e tanintézet 160 évi főnnállása óta e tanév az első, melyben a tanári könyvtár, továbbá az írártár a gymnasiumi épületben nyert helyiséget, mely egyszersmind igazgatói irodául is szolgál és hogy télen át a tornázás szintén a gymnasiumi épület egyik, e célra berendezett helyiségében gyakoroltatott.

K) A főgymnasium ösztöndíjas és jutalmazott tanulói az 1879—80. tanévben.

a) Ösztöndíjasok.

1. Juhász Károl VII. oszt. tanuló, Bonnaz-féle alapítványból évi 90 forinttal.

2. Müller Károl V. oszt. tanuló, Jettim-féle alapítványból évi 60 frttal.

3. Zombory Lukács III. oszt. tanuló, Makra-féle családi alapítványból évi 120 frttal.

b) Futalmazottak.

1. Farkas Gyula VII. oszt. tanuló, Ebner-féle alapítványból 6 drb arannyal.
2. Hegedűs Ferenc VII. oszt. tanuló, Ebner-féle alapítványból 6 drb arannyal.
3. Varga József VI. oszt. tanuló, Sobay-féle alapítványból 25 firtal.
4. Somogyi István V. oszt. tanuló, " " " "
5. Tóth Ferenc IV. oszt. tanuló, " " " "
6. Bezdán József III. oszt. tanuló, " " " "

Értesítés a jövő 1880—81. tanév megnyitásáról.

A jövő tanévre a beiratások augusztus hó három utolsó napján történnek. — A fölvétel szabályai a következők:

1. A növendék szülői, vagy ezek megbízottja kíséretében jelentkezik az igazgatónál s itt fölmutatja az előbbi tanévről szóló iskolai bizonyítványát s azon tanodának, melyben ezen bizonyítványt nyerte, Értesítőjét.
2. Helybeli ifjú tandíj fejében egész évre 1 frt 80 krt, vidéki pedig 6 frt 80 krt fizet. Szegény sorsú, de jó magaviseletű s szorgalmas növendék, szegénységi bizonyítvány fölmutatása mellett, tandíjelengedést kérhet.
3. Az első osztályba csak oly tanuló vétetik föl, ki 9-ik évét betöltötte, s a népiskola 4-ik osztályának tananyagában kellő jártassággal bír. Ezen növendékekre a fölvételi vizsgálat kivétel nélkül kötelező.
4. Két vagy több tantárgyból elégtelen tanjegyet nyert tanulók kötelesek az osztályt ismételni.

A vidéki szülők és gyámok figyelmeztetnek, hogy a gyermekeik részére fölfogadandó szállás iránt az igazgatóságnál tudakozódhatnak.
